

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra teologických věd

Diplomová práce

**Náboženské dějiny Jindřichovic od jejich založení do poloviny
dvacátého století**

Vedoucí práce: doc. ThDr. Rudolf Svoboda, Th.D.

Autor práce: Monika Bechyňová

Studijní obor: Učitel náboženství a etiky

Ročník. 5.

2013

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG, provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

30. dubna 2013

.....

Děkuji vedoucímu diplomové práce doc. ThDr. Rudolfu Svobodovi Th.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce. Dále děkuji za všestrannou podporu při zpracovávání a vyhledávání dat.

Obsah

Úvod.....	7
1. Dějiny Jindřichovic do konce 15. století.....	8
1.1 Od založení obce do vzniku farnosti.....	8
1.2 K dějinám Jindřichovic od založení farnosti do příchodu Šliků	11
2. Náboženské dějiny Jindřichovic od příchodu Šliků do roku 1621	12
2.1 Jindřichovice pod Šlikovskou vládou.....	12
2.2 Vývoj evangelického učení za dob Šliků v Jindřichovicích.....	14
2.3 Evangeličtí kněží v Jindřichovicích a v Kraslicích	15
2.4 Adam Zephelius jako luteránský kazatel a jeho kázání.....	17
2.5 Církevní život a spory v Jindřichovicích	19
2.6 Konec Luterova učení a šlikovské vlády	21
3. Rekatolizace v Jindřichovicích a přilehlých obcích.....	22
4. Náboženské dějiny Jindřichovic od příchodu Nostitzů do roku 1849	25
4.1 Nostitzové a jejich vláda v Jindřichovicích.....	25
4.2 Katolická farnost.....	27
4.3 Obyvatelé z Krásné Lípy	30
4.4 Obživa a život místních lidí.....	31
5. Náboženské dějiny Jindřichovic od roku 1849 do druhé světové války.....	34
5.1 Majitelé panství Jindřichovice do roku 1945	34
5.2 Stručný přehled kněží od roku 1849 do roku 1945	34
5.3 Působení kněží ve farnosti do roku 1945	35
5.4 Spor mezi církví a hnutím Obecná škola	39
5.5 Opravy a přestavby fary.....	41
5.6 Místní procesí	43
5.7 Dobrovolné spolky a farnost	45
5.8 Jindřichovice za první světové války.....	51
5.9 Oslava 400 let od založení Jindřichovic	54
6. Jindřichovická farnost a další farnosti Sokolovského vikariátu v době odsunu německého obyvatelstva a v čase počátků komunistické diktatury.....	57
6.1 Odsuny	57
6.2 Srovnání života ve farnostech Sokolovského vikariátu	59
6.3 Církevní obřady	60
6.4 Opouštění církve	61
6.5 Dr. Buczko vs. církevní tajemník	62
6.6 Osoba Dr. Buczka	62
6.7 Dopis věřících	63
6.8 Vzpomínky pamětníků	64
Závěr	72
Seznam použitých zdrojů	73
Literatura.....	73
Tisk	73
Prameny vydané	73
Prameny nevydané	74

Seznam zkratek a starých výrazů	75
Abstrakt	76
Abstract	77

Úvod

Tématem této diplomové práce je náboženský život v Jindřichovicích, jeho proměny v jednotlivých historických obdobích. Popisuje život v Jindřichovicích od založení obce do poloviny dvacátého století a věnuje se především církevnímu životu. Práce poukazuje na vládnoucí třídu, která se podílí na spoluformování veřejnosti v církevním životě obyvatel Jindřichovic a jeho blízkého okolí. Počáteční kapitoly se věnují šlikovské linii a jejich významu k rozvoji protestanskému učení.

Cílem práce je poukázat, že Jindřichovice mají velmi starou historii a prameny, které uvádíme v této práci sahají do 13. století. Dále poukazuje, že prvotní písemné historické údaje o prvních majitelích se značně rozcházejí. S jistotou ale můžeme tvrdit, že počátkem 14. století patřily řádu Premonstrátů v Teplé. Řádoví bratři se věnovali rybníkářství a zemědělství. Byli též velmi pohostinní k chudým a pocestným. Nezapomínali na duchovní péči a pravidelné modlitby. Duchovní péči poskytovali i obyvatelům Jindřichovic. Tepelský řád se rozhodl Jindřichovice prodat Petru Plikovi, který podnikal v hornictví. Petr Plik držel Jindřichovice ve vlastnictví jen krátký čas. Tepelský klášter Jindřichovice zpět neodkoupil a tak novými majiteli se stali Šlikové. Pro Jindřichovice je nejdůležitější Viktorín Šlik, který si z Jindřichovic udělal své rodové sídlo. Za vlády Viktorína zažívá město Jindřichovice velký rozvoj. Šlik udělil tržišti v Jindřichovicích městské právo podle vzoru Lokte. Na svém panství podporoval výhradně evangelické učení a protože Jindřichovice v té době patřily pod farnost Lomnice, zřídili si pro svoji vrchnost svoji vlastní farnost. Tak tomu bylo po celou šlikovskou vládu, protože Šlikové byli přátelé samotného Martina Luthera. Šlikové podnikali v hornictví. V 16. století bylo hornictví v největším rozkvětu. Na konci století začaly doly pomalu vyhasínat. V 17. století se novými majiteli panství stali Nostitzové, kteří měli jindřichovické panství v držení až do roku 1945, kdy byli nuceni odejít do odsunu. Prvním majitelem se stává Oto Nostitz z rokytnické větve. Za jeho vlády se Jindřichovice staly samostatnou farností a podporovalo se zde katolické učení.

1. Dějiny Jindřichovic do konce 15. století

1.1 Od založení obce do vzniku farnosti

Dějiny malé vsi, která se nalézá v oblasti Krušných hor, jsou ukázkou dějin celé naší země. Soužití národností, které napříč všemi staletími ovlivňovala politika z center moci takto sousedících států, jsou dějinami obyčejných lidí, kteří žili v lásce, ale i nenávisti. Žili ve štěstí i neštěstí uzavřeni před okolním světem v každodenní dřině, kterou se snažili vydělat na holé živobytí. Obyčejné životy daleko od velkého světa, jejichž uzavřenost pomáhala po celá staletí uchovat řeč, zvyky a potřeby zděděné po předchozích generacích. Tuto nit přetrhl až průmysl, který vstoupil do života horalů a začal znehodnocovat duchovní dědictví po předcích.¹

Osídlení Jindřichovic v Krušných horách, započalo zcela jistě od údolí řeky Ohře. Obyvatelstvo žijící v této oblasti se snažilo obdělávat půdu i ve vyšších nadmořských výškách, tedy v případě Jindřichovic v 600m n. m. Z historických pramenů můžeme doložit existenci malé osady již ve 13. století.²

Němečtí osadníci, kteří si začali podmaňovat tuto nepřístupnou krajinu již ve 12. století, pronikali stále častěji do jejího nitra a zakládali zde osady. Klášterní kroniky se nezmiňují, odkud přesně byli nově příchozí. Avšak prameny, které se zachovaly a v koncovkách osad užívají „grün“ ukazují na příchozí z Vochtlandu a Durynska. Vsi, které vznikaly na českém území, tak jako Jindřichovice (Heinrichsgrün), ukazují na snahu šlechty investovat své peníze do nových oblastí a tím pádem také do nově příchozího obyvatelstva. Každý, kdo se rozhodl pro tento investiční krok, musel počítat s tvrdou dřinou a nasadit veškeré své schopnosti, aby takto zvolený záměr došel úspěšného konce. Nové vsi a jejich noví obyvatelé, tep života, který se začínal probouzet ve stále větší míře

¹ Srov. Překlad Josefa Černého z německého textu knihy Brandl, H. *Jahrfeier der Stadt Heinrichsgrün* 1937, s. 6.

² Srov. FIALA, Z. HOSÁK, L., PAVEL, J., JANÁČEK, J., KOTEK, L. *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, Západní Čechy*. Nakladatelství Svoboda, Praha, 1985, s. 121.

v pohraničních horách českého království. Tito nově příchozí si od svého života slibovali lepší živobytí, než to které měli ve svých původních domovech. Byla to však tvrdá práce, kterou museli každodenní obživu doslova dolovat z těchto hor, ale odměnou jim byl svobodný život, majetek se kterým mohli svobodně nakládat a dělit ho a nebyli svázáni s půdou a povinností se ženit. Tyto okolnosti vzniku nových osad potvrzují i další prameny, které hovoří o „horlivých lokátorech“, kteří investují své peníze, dřinu, schopnosti a cílevědomé úsilí do vzniku nových vesnic, kde již není pán a jeho čeleď, ale svobodní rolníci. Pokud odhlédneme od detailů, můžeme říci, že toto jsou v hrubých rysech základy nového uspořádání společnosti v nově vznikajících místech. Toto „německé právo“, které má svůj název odvozeno nikoli od národnosti, ale od typu kolonizačního procesu, vytvořilo postupem doby nová práva i pro české obyvatelstvo. Tento nový řád postupně přebírala i starší místa s domácím obyvatelstvem, protože z peněžních dávek měl užitek i majitel.³

Rozdělení honů náležejících jednotlivým dvorcům je spolehlivým znamením založení na německém právu. „Alte grüne“ už svým názvem potvrzuje své stáří bez ohledu na listinu z roku 1314. Všechna severní místa, která se nacházejí v dřívějším okrese Sokolov, tedy i Jindřichovice, postrádají utváření těchto dvorců. V těchto místech nalézáme pouze drobné sedláky, kteří teprve díky zrušení starých panských usedlostí, získávají možnost, pořídit si půdu ať již na úrok, nebo nájem. Šlikovský urbář z roku 1523/25 ukazuje Jindřichovice a jejich 28 usedlostí. Z těch, které zde nalézáme dnes, jsou zmiňovány pouze Loučná, Háje, Heřmanov a Hradecká. Ostatní, jako např. Rotava, Obora, Břidlová, Nová Ves, Šindelová, Milíře, Javořina, Ptačí, Krásná Lípa, nebo Přebuz chybí. Tato chybějící místa nalézáme teprve jako Šliky založená hornická sídla a místa, např. Přebuz, nebo jako dřevařská a uhlířská místa hutnictví v rotavském údolí. A jak vznikly samotné Jindřichovice? Srozumitelnou cestu k poznání počátků Jindřichovic nám nabízí nejstarší listina. 1. července 1340 prodal tepelský klášter Jindřichovice dle feudálního práva Petru Plickovi, zvanému z Nejdku. Tito Plickové měli své rodové sídlo ve Vranově, zvané Plickenstein, vzniklé okolo

³ Srov. SEIBT, F. *Německo a Češi*. Academia Praha., Praha, 1996, s. 71.

roku 1300. V jeho blízkosti se nacházely cínové doly Krásno nad Teplou a Čistá. Plick, který znal hornictví velmi dobře, rozvíjel v Nejdku cínařství a koupil Jindřichovic chtěl získat podíl na těžbě stříbra a olova na Horském potoce. Již tyto fragmenty ukazují, že při vzniku Jindřichovic převážila hornická činnost nad zemědělskou, která se rozvíjela v dalších lokalitách, např. Heřmanově.

Tato nejstarší listina, v níž jsou zmiňovány Jindřichovice, pochází z Urbáře č. 48 archivu tepelského kláštera a doslova se v ní píše: *„Ať je známo všem ke kterým se tato listina dostává, že já, Petr řečený Plick z Nejdku jsem za souhlasu a přispění všech pánů pana Benedy opata a celého konventu tepelského kláštera koupil jednu ves ležící na jejich statcích nazvanou Jindřichovice právem pozemkovým se všemi právy náležitými, honitbami, horami cínovými, loukami, pastvinami, lesy a ostatními užitky k téže vsi přináležejícími za 32 kop grošů pražských od důstojných mužů Konráda a Jana bratří, řečených Šumpflů z Hroznětína s tím, že naši dědici a následovníci budou vlastnit tatáž práva která oni vlastnili, z čehož já, dědici moji a následovníci jsme zavázáni k úroku 50 kop grošů pražských zmíněným našim pánům a kostelu na svátek sv. Martina, že jej budeme platit každoročně za takové podmínky, že totiž moji páni dříve jmenovaní mají plnou moc zmíněnou ves zpět koupit ode mne, nebo mých dědiců a následovníků za takové peníze, za jaké jsem já koupil, kdyby se jim to líbilo nebo příhodným zdálo. Od této zpětné koupi nechť se soudí, že jí není překážkou nic ze strany mé i mých dědiců a nástupců jakož i kohokoli. Mimoto jestliže se dalším zvelebením hornictví na majetcích zmíněné obce nová ruda nalezne, musíme ji za svou míti jako od pana opata nebo následovníků jeho danou, přičemž učiníme zadost jim i tak často zmíněnému kostelu ve všech právech, jako by u dalších nalezišť horních na těchto statcích zvyklé bylo“.*

Jindřichovice, jež mohl klášter odkoupit zpět, avšak nikdy tak neučinil, převzal pod správu koruny císař Karel IV. Tuto událost nám potvrzuje privilegium města Sokolova z roku 1368 a dále pak záznam z roku 1397, ve kterém stojí: *„Jmenovitě si přejeme, aby hory Jindřichovice a Lomnice se svým příslušenstvím osazeny byly jak dříve od pánů a našeho otce blahé paměti...“.* S tím také souvisí

přidělení duchovní správy Jindřichovic do Lomnice.⁴

O vzniku Jindřichovic existují také legendy. Podle pověsti vděčí Jindřichovice za svůj vznik, ale i název „Zelenému Jindřichovi“. Tento muž prý chodil stále v zeleném a jeho prací byl lov zvěře. Z dnešního pohledu bychom ho mohli nazvat myslivcem. Jeho dům byl vystavěn na místě, kde se v pozdějších letech nacházela hospoda „U Zeleného Heinricha“. Spolu s Jindřichem přišel do pustých hor také rybář. Podle dalších zápisů ve starých kronikách existovaly Jindřichovice ve 14. století a byli hlavním sídlem pánů z Jindřichovic, kteří podnikali v hornictví. Z dalších řádků můžeme vyčíst, že Jindřichovice byly založeny roku 1290 spolu s dalšími vesnicemi a sloužili jako zástava pro další v té době vznikající obce. Vlastnictví se pak připisuje klášteru ve Valdsasenu. Tyto skromné zprávy o vzniku, nebo chceme-li o prvopočátcích, Jindřichovic sepsal jistý Widimský, jehož křestní jméno bohužel prameny neuvádějí a později převzal do svého spisu Josef Kirchberger, který jej publikoval v roce 1892.⁵

1.2 K dějinám Jindřichovic od založení farnosti do příchodu Šliků

Pokud bychom hledali první vlastníky Jindřichovic a přilehlých vesnic, narážíme na mnoho nejasností a bílých míst, která nevypovídají vůbec nic o konkrétních majitelích. Z dostupných pramenů je možné vystopovat několik možných variant. Jako první možnost se nabízí rod pánů z Hartenbergu, případně rod Nothaft ze Sokolova, ale v obou případech se zcela jistě nedá mluvit o jistotě. Jako možnost, která se jeví jako nejpravděpodobnější, lze říci, že prvními vlastníky Jindřichovic byli ve 13. století premonstráti.⁶

⁴ Srov. BRANDL, H. *400Jahrfeier der StadtHeinrichsgrün*. Gustav Ruhle, Kraslice, 1937, s. 6.

⁵ Srov. KIRCHBERGER, J. *Geschichtliche Mittheilungen uber Die Stadt Heinrichsgrün in Bomen*. Wien (Viedeň), 1892.

⁶ Srov. SEITZE, J. *Heinrichsgrün*, Dettingen am Mein, Kolb-Verlag, 1972 s. 18-24.

2. Náboženské dějiny Jindřichovic od příchodu Šliků do roku 1621

2.1 Jindřichovice pod Šlikovskou vládou.

Roku 1537 je hrabě Viktorin Šlik I. považován za zakladatele panství v Jindřichovicích a zakladatele Jindřichovické linie, současně s hrabětem Šlikem z vedlejší sokolovské linie.

Pod panováním hraběte Viktorina Šlika (1525 – 1555) zažívá město a panství Jindřichovice velký rozvoj, hlavně proto, že hrabě Viktorin udělil tržišti v Jindřichovicích městské právo, podle vzoru Lokte. Za jeho života postavil v Krásné lípě panské sídlo. Po jeho smrti, roku 1555 spravovali majetek dva synové a to hrabě Mikuláš a hrabě Abundus. K rozdělení majetku došlo v roce 1560. Udělená privilegia z roku 1537 byla dědici v roce 1556 potvrzena. Na základě smlouvy o rozdělení majetku z roku 1560 bylo panství Jindřichovice rozdělené až po smrti Štěpána Šlika. Do roku 1538 získalo panství Sokolova vesnice Stará. Na polích naproti Sasku v roce 1543 vznikla horská vesnice Přebuz. Tato vesnice byla rozdělena na dvě části a to horní a dolní.

Hrabě Abundus Šlik, jako mladší bratr, dostal zámek v Jindřichovicích a poloviční část mužstva a vesnic Loučná a Stará. Hrabě Nikolaus Šlik, starší bratr Abunduse Šlika, získal polovinu mužstva, tržiště v Jindřichovicích, zámek v Krásné Lípě. Vesnice Krásná Lípa byla postavená krátce před smrtí Viktorina Šlika. Hrabě Nikolaus Šlik dále získal vesnice Heřmanov a Hradecká. Na panství byly rozdělené také louky, pole, lesy, rybníky. Užitek a prospěšnost začala být i z dolu na Přebuzi. Hrdelní soud pro poddané a patronát nad Jindřichovickým kostelem měli panovníci rovným dílem. Hrabě Mikuláš zemřel již v roce 1569. Pak Jindřichovice a Krásnou Lípu, jako díl starého panství Jindřichovice, až do roku 1582 spravovala vdova společně se starším synem Viktorínem II. Při novém rozdělení podílu Krásné Lípy a Jindřichovic v roce 1582 se opět panství rozdělila na tři díly.⁷

⁷Srov. SEITZE, J. *Heinrichsgruener*, Detingen am MeinKolb-Verlag 1972 s.25

- a) podíl („ Heinrichsgrün – Silbergrün“), Jindřichovice dostal Nikolaus Šlik
- b) podíl („Hermannsgrün“) Heřmanov dostal Jáchym Šlik
- c) podíl („Schönlinder“) Krásná Lípa, dostal Viktorin II.

Hrabě Abundus Šlik z Jindřichovic, narozen roku 1524, zemřel roku 1589. Po jeho smrti získala majetek dcera Anna a manželka Agnes Šliková, rozená hraběnka z Lippa. Hraběnka Agnes nabyla v roce 1591 od Mikuláše Šlika Krásnou Lípu, tržiště v Jindřichovicích.

Roku 1591 obnovila Agnes Šliková privilegia města Jindřichovice. V roce 1606 získala také Heřmanov a od Mikuláše Šlika Krásnou Lípu, kterou získal od svého bratra Jáchyma.

Po smrti majitele Viktorina II zdělili jeho tři synové podíl Jindřichovic a Krásné Lípy. Ti však svoje dědictví prodali švagrovi Mikulášovi ze Zlobenu, který již od roku 1591 byl činný jako hejtman na panství v Jindřichovicích.

Po smrti hraběnky Agnes Šlikové v roce 1610 prodala roku 1611 provdaná dcera Anna Slavata panství Jindřichovice svému bratranci hraběti Jáchymovi Šlikovi, který měl být posledním majitelem panství Jindřichovice z rodů Šliků. Vzhledem k tomu, že se zúčastnil českého povstání a byl na straně rebelů, byl za trest jeho zděděný majetek proměněn na léno a to již roku 1624.

V roce 1627 se hrabě Jáchym Šlik rozhodl panství Jindřichovice prodat císařskému oblíbenci, baronovi Otto von Nostitzovi, jako čekateli na Jindřichovice. Jáchym Šlik se jako protestant odstěhoval do vedlejšího Saska, kde v roce 1636 zemřel. Mikuláš von Globen musel v roce 1628 prodat majetek v Krásné Lípě baronovi Otto von Nostitzovi, jelikož nechtěl přestoupit na katolickou víru i když byl Mikuláš von Globen císařskou konfiskační komisí omilostněn.⁸

⁸ Srov. SEITZE, J. *Heinrichsgrün*, Dettingen am Mein Kolb-Verlag 1972 s.18-24

2.2 Vývoj evangelického učení za dob Šliků v Jindřichovicích

Počátek evangelického učení sebou přinesli Šlikové. Jejich rozsáhlá panství sahala od Lokte až po Jindřichovice. Významným propagátorem luteránství byl sám Sebastián Šlik, který měl své sídlo na Loketsku. Sebastián Šlik patřil k osobním přátelům Luthera. Jejich vztahy byly velice blízké. Dokonce tak blízké, že když hrozilo Martinu Lutherovi vážné nebezpečí, měl v úmyslu se ukrýt právě na Loket. Luther Šlikovi připsal i jeden ze svých spisů. Lutherův žák Jan Mathesus, který se stal později protestantským kazatelem, začal šířit protestantské myšlení z Jáchymova po celém kraji. Ve Slavkově to byla hornoslavkovská latinská škola, která také významně přispěla k protestantismu. Protestantismus měl tak stále větší živnou půdu a katolické fary a kostely se začaly postupně předávat do rukou luteránských kazatelů. Myšlenky Martina Luthera a jeho žáka Matthesiuse, velmi nadchly chudý lid, měšťany a rytíře. Vyhovovala jim levná církev⁹.

Jindřichovicím se protestantské učení nevyhnulo. První majitel jindřichovického panství, hrabě Viktorín Šlik zavedl také evangelické učení v Jindřichovicích.

Protestantismus byl zaveden v době, kdy byly Jindřichovice povýšeny na město. Vlastní katolickou duchovní zpravu město před rokem 1530 nemělo. Katolický kostel byl víceméně filiálkou Lomnice.

První katolický duchovní byl současně duchovním správcem Jindřichovic. Přestože zde katolictví nebylo podporováno, katolický duchovní zde působil, ale zřejmě jen pro malý počet katolických věřících. O tom se bohužel prameny nikde nezmiňují.

Šestnácté století bylo stoletím, kdy se v Jindřichovicích, Přebuzi a Krásné Lípě nejvíce rozvinulo hornictví. Prameny dokonce uvádí, že v této době bylo hornictví v největším rozkvětu. Hornictví též přispělo k tomu, že Jindřichovice byly povýšeny do stavu hornického města již roku 1562. Téhož roku byl zde ustanoven první evangelický farář jménem Lucas Cardinal i přesto, že před ním

⁹ Srov. PROKOP, V. *.Kapitoly z dějin Sokolovska*, Okresní museum Sokolov 1994, s.40

zde již působili evangeličtí kněží a pastoři. Ve starých městských knihách byly zmínky o tom, že vdovám po zesnulých pastorech bude vyplácena renta. Rada jménem obce se zavazuje vyplácet rentu vdově po zesnulém faráři Cardinalovi do doby než se zase provdá.

Následníkem Cardinala byl farář Johannes Bayer, kterému hraběnka Agnes Šliková darovala dům číslo 117 jako evangelickou faru. V hraběti Abundusu Šlikovi a kapitánovi Mikulášovi von Globen získal farář Bayer horlivé spolupracovníky. Jeho rozsáhlý farní obvod se skládal z Rotavy, Krásné Lípy, Heřmanova, Hradecké a Loučné.

Farní pozemky byly Viktorínem Šlikem zřízeny již kolem roku 1540. V roce 1592 jsou již zmiňovány rozsáhlé farní pozemky, které dal pravděpodobně k užívání hrabě Viktorín Šlik duchovnímu správci pro jeho obživu. Z panského poplužního dvora to byl vždy každý třicátý snop, který patřil faře. Přidružené obce měly povinnost kromě dalších odvodů odevzdávat desátky. Také sklárny a hamry dávaly peníze v hotovosti.

V roce 1618 přišel do Jindřichovic Johannes Kretschmar jako duchovní pastýř, který ve stejném roce, v 6. neděli po Velikonocích vysvětil hřbitov v Kraslicích. Kretschmar úřadoval 11 let a jeho následovníkem se v roce 1620 stal Johannes Pfretzscher a jeho žena Salome byla kmotrou všech chudých dětí. Po roce 1620 nebyly v důsledku náboženských roztržek vedeny matriky. V této době nebyla v důsledku náboženských roztržek obsazena ani fara. Již roku 1624 byl evangelický farář vyhnán.¹⁰

2.3 Evangeličtí kněží v Jindřichovicích a v Kraslicích

Nejen v Jindřichovicích, ale také na Kraslicku, pronikalo velmi silně Lutherovo učení. Obyvatelé Jindřichovic a Kraslic se hlásili k protestantské víře. Kraslice patřily pánům ze Schenbrunu, ale němečtí horníci byli velkými příznivci Martina Luthera. Martin Luther si místní horníky získal i tím, že jeho otec sám

¹⁰ Srov. BRANDL, H. *Heimatkunde des Bezirges Graslitz*, Kraslice 1929, s. 35

býval horníkem. Jeho památka přispěla k velké oblibě a úctě k Lutherovi jak v Kraslicích, tak i v Jindřichovicích.

Již roce 1549 jsou doloženi evangeličtí kněží, kteří postupně vytlačovali katolické faráře, kteří byli dosazeni z Lomnice. Lomnici v té době zpravovali páni z Hartenberka a ti byli celou dobu protestantismu věrni katolickému učení.

Jako první luteránský kněz je zde uveden Thomas Neuderfer. Prameny literatury se též zmiňují o tom, že před ním zde působili i evangeličtí kazatelé. Nejsou zde ale uvedeny jejich jména. Thomas Neuderfer byl ke kněžství povolán již 16.října roku 1549 ve Witenburgu. Ještě dříve než se stal knězem pracoval jako tkadlec. Po příchodu do Plané byl nejprve písařem a po té byl povolán do kněžské služby. Jako jeho nástupce je uváděn roku 1552 Georg List. Georg List byl v té době velmi dobře vzdělaný humanista. Geog List byl pronásledován a proto musel uprchnout roku 1556 do zahraničí. Po něm přichází Georg Resler, pravděpodobně přišel jako učitel. Ale po Reslově útěku nastoupil na jeho místo jako kněz 29.ledna 1558 Lukas Cardinál. Po něm následoval Johan Fugman z Markneuirkirchenu. Tohoto kněze následoval roku 1560 Johannes Adler, přezdívaný Aguila z Adorfu. Adler byl ještě téhož roku přeložen do svého rodného města.

Za nějaký čas se dostavil do Jindřichovic Nikolas Picker z Olešnice, který byl vrchností a celou obcí povolán do kněžské služby. Všichni pohlíželi na Jindřichovice jako na počáteční stanici, ve které zůstávají pouze krátký čas, než jsou odvoláni jinam. Teprve od roku 1589 povoláný Martin Gottfried působil jako farář v Jindřichovicích již delší dobu. Martin Gottfried byl jako první kněz, který zakládal dosud dochované kostelní matriky. Gottfried působil ve svém kněžském úřadu až do roku 1619. Jako pomocná síla přichází již roku 1608 Johannes Krečmar z Glauchau a ten se stává druhým duchovním spolu s Martinem Gottfriedem. V tu dobu bylo nutné přijmout do služby druhého duchovního na výpomoc. Na místo druhého duchovního nastoupil Michal Keiser z Mariánských Lázní. Doložená zpráva z 24.září 1613 ukazuje na to, že Michal Keiser byl považován za mrtvého. Není ovšem přesně doloženo jestli opravdu zemřel nebo odešel za hranice. Prameny ukazují na to, že již roku 1612, tedy ještě před

údajným zmizením faráře Keisera, nastupuje po služby další kněz jménem Christianus Georgi, který byl zapsán do matriky již 30.května. Tento luteránský kazatel zde působí až do úplného vyhnání luteránských kněží. Po odchodu kněze Gottfrieda, který pravděpodobně odešel ze služby z důvodu stáří, byl znovu do funkce kněze povolán farář Krečmar. Krečmar přišel zpět z Trojmy, kam byl dříve přeložen. Krečmar zůstal zde až do nutného odchodu z důvodu protestantské víry.

V Jindřichovicích se též nějaký čas skrývali uprchlí duchovní luteráni. Uprchlí duchovní se údajně jmenovali Reiche a Barth. Takto se o tom zmiňují prameny. Co se s nimi stalo dál se nikde neuvádí. Nejspíš utekli za hranice.¹¹

2.4. Adam Zephelius jako luteránský kazatel a jeho kázání.

Ke konci 16.století přestaly již cínové doly vynášet. Proto nechali Šlikové na Jindřichovicu vyhasnout někdejší hornická městečka Krásná Lípa a Přebuz a v roce 1602 prodali panství Krásná Lípa a Přebuz rytířům z Globenu .

Z popudu Niklase von Globena působil v letech 1606 až 1617 na Přebuzi Adam Zephelius, původem ze Sokolova. Za doby jeho působení na Přebuzi vyšla tři jeho kázání, která zde zanechal. Kázání se jmenují Svatební věnec, Zrcadlo umírajícího člověka, Novoroční kázání. Poslední dílo věnoval Zephelius regentům a vrchnosti, poddaným, otcům a matkám, synům a dcerám, vdovcům a vdovám, svobodným dívkám, všem příbuzným měšťanům a jejich přátelům. Každé skupině lidí věnuje Adam Zephelius obšírnou kapitolu, kterou skloubil do veršů.

Celé jeho kázání obsahuje celkem 69 stran, z toho je 66 stran vlastního textu. Kázání na začátku nového církevního roku probíhalo podle zmínek v textu tak, že jednotlivé oddíly byly prokládány čtením evangelia a společným zpěvem Lutherových písní a modlitbami. I tak se zdá neuvěřitelné, že mladý kazatel dovedl při slavnostním projevu upoutat celé obce na čtyři hodiny. Ve starém dřevěném kostelíku se tísnilo kolem tří set věřících z Přebuzi a sousedních obcí, až kolikrát hodinu cesty vzdálených, kteří přišli v zimě s malými dětmi a starými

¹¹ Srov.BRANDL, H. *Heimatkunde des Bezirkes Graslitz*, 1.svazek, Okresní vzdělávací výbor Kraslice1929, s.45

lidmi a hornickými invalidy. Podobně tomu bylo při pohřbech, křtinách a svatbách. To se lidé sházeli ve stejném počtu.

Úvod novoročního kázání:

Milování a vyvolení Kristu Pánu,

U evangelisty Matouše čteme v desáté kapitole, že drahý kníže míru Emanuel Kristus Ježíš přikázal svým učedníkům, aby pozdravili, když vstoupí do domu a jak je v Izraeli zvykem, aby jeden druhému nabídl z Božích darů. Proto Vám chci především popřát od Boha Všemohoucího prostřednictvím jeho milovaného syna Ježíše Krista a ve světle Ducha svatého zdravý, mírumilovný, šťastný, plodný, blažený a radostný rok. Slovy líbezného básníka izraelského, prostředníka požehnání Pána, ať v naší obci nadále sídlí vážnost, dobrota a věrnost se potkávají, spravedlnost a mír se snoubí, věrnost rostena zemi, spravedlnost shlíží z nebe. Ať Bůh náš pán, nám činí dobro, dopřává naší půdě a dolům plody, ať nám tedy žehná v nadcházejícím Novém Roce a upevňuje svou dobrotu. Dále z hlouby svého srdce prosím, Otce všech milostí a slitovnosti, od něhož pochází každý dobrý dar a každé dokonalé obdarování, aby spravedlivému žehnal a jako pavézou ho obklopoval. Ať ten, který napájí zemi vláhou, zachová naši křesťanskou vrchnost v dlouhém zdraví a šťastném vládnutí, abychom i my pod jeho ochranou a štítem mohli vést klidný a tichý život v opravdové zbožnosti a vážnosti.

Vy kteří jste na místě vrchnosti nebo ji sloužíte, buďte korunováni milostmi jako štítem. Ať vám rubáči a nákladníci dolů, požehná Bůh, pravý mistr rud a otec, ať vás obdaří dobrými výlomy, abyste těžili z dobré práce a abyste se vy a vaši blízcí mohli se ctí uživit a nadto zbohatnout a stát se tak blaženými jako Job, Šalamoun, Josafat, Schmetzerin, v Sareptě a jiní zbožní a čestní horníci. Vy duše hladové po milosti a žíznivé po útěše, ať vám Bůh veškeré útěchy propůjčí svou milost, ať vám rozjasní svou tvář, ať vás jednou omilostní korunou spravedlnosti a stromem života. Vy vdovy života, ať se Bůh stane vašim nejmilostivějším otcem a obhájcem. Vy staří, vyžilí a slabí, ať vás Bůh nosí až do vašeho stáří a šedin. Dojděte klidného stáří s pokojem a radostí, a až nadejde čas, ať Vás Bůh svezde jako požaté

obilí do nebeské stodoly. K nám všem dohromady ať je Bůh milostivý, ať nad námi rozjasní svou tvář. Ať nadále co nejmilostivěji uchovává tuto naši obec u proroků, apoštolů čistého učení, vloží svou vlídnou ruku na naše žíly a doly a skane na nás jeho bohaté požehnání, abychom zbohatli bez námahy a práce a mohli vést klidný a tichý život v opravdové zbožnosti, vážnosti a podřízenosti. Ať je Bůh v těchto horách chválen, aby naše děti a potomci si uchovali čisté poznání a mohli s námi dědit denní chléb i v této značné nouzi. Ať si uchováme věčný život, skrze Ježíše Krista, Božího a Mariina syna, našeho jediného velekněze a milého jezulátka, chváleného na horách i na kopcích, nad zemí i pod zení nyní i navěky.

Po novoročním projevu nabádal Adam Zephelius, aby si nakonec spolu všichni zazpívali píseň „Kéž ti lidé vzdají chválu“ a aby se nakonec pomodlili modlitbu „Otče náš“. Jako závěrečnou promluvu k lidem promluvil a upevnil je v pokoře a víře v Boha.

„Kdo v naději vkládá v Boha nikdy nezůstane v nouzi opuštěn, nezklame jej naděje. Bůh mu bude vždy nejlepším soudcem. Člověk se strachuje jako těhotná žena a neví kudy kam. Bůh mu bude vždy stát nablízku jako jeho přítel a zasáhne v nouzi svou zázračnou rukou. Nabádal též lidi, aby z hloubi srdce odpustili zlost a nenávist a nikdy nezpochybňovali Boha, protože ten odpustí jen to, co si člověk zaslouží.“¹²

2.5 Církevní život a spory v Jindřichovicích

Šlikové podporovali evangelické učení i celou farnost, kterou si Šlikové založili pro svoji vlastní potřebu. Hrabata Viktorín a Agnes Šlikovi byli považováni za ochránce náboženství. Často byli vedeni jako kmotři, dalo by se říct, že to bylo u každého druhého narozeného dítěte.

Agnes Šliková zprostředkovala nastěhování prvního evangelického pastora do domu číslo 115, který byl od té doby užíván jako evangelická fara. Tento dům patřil okolo roku 1600 vdově Glierové. Po její smrti převzala tento dům vrchnost,

¹² Srov. ROJÍK, P. *Sokolovsko*, 2010 edice Museum Sokolov

tedy Šlikové.

Z roku 1597 je zmínka o evangelickém knězi, páteru Klementovi, který přišel do Jindřichovic z Nejdku, aby zde zastupoval místního nemocného faráře. Páter Klement zde setrval delší čas, jelikož byl sám již velmi starý, přesto vykonával svůj úřad pečlivě a svědomitě.

Klement nejenže sezdával páry, ale také musel řešit spory místních občanů, kteří nebyli vždy schopni se mezi sebou domluvit. Nebylo to vždy jen pouze mezi lidmi, ale také velmi často mezi pastory a jejich ženami.

Příkladem toho byl evangelický pastor, který roku 1596 vdával svoji dceru a chtěl ji odkázat část majetku. Jeho žena, ale kupodivu byla trochu jiného názoru a svého manžela zažalovala, že kvůli dceřině svatbě se zadlužil a zastavil svá pole. Jeho žena se obávala, že by tak později přišli na mizinu. V témže roce si stěžovala jiná žena pastora, že její syn Markus je neposlušný a zcela nezvladatelný. Prosila důstojného pána o pomoc. Požádala ho o to, aby mu laskavě domluvil, protože ona jako slabá žena a též velmi nemocná s ním již nic nezmůže. Kvůli své nemoci ho nemůže napomínat ani trestat. Roku 1602 je vedena též žaloba proti jednomu orači. Tuto žalobu vyřizoval farář Bayer, který byl již těžce nemocen. Jakým způsobem ale byly spory vyřešeny, zde prameny neuvádí.

Roku 1615 přišel do Jindřichovic Johan Kretschmer na výpomoc již nemocnému a starému faráři Klementu Raschemu. Klement Rasche působil jako evangelický pastor v Jindřichovicích do roku 1618. V této době byl Klement Rasche již vdovcem a jelikož svá pole už nechtěl obhospodařovat, rozhodl se je prodat. Svě pole tak prodal hraběti Šlikovi za 73 zlatých. Část peněz patřila jeho zesnulé ženě. Peníze již Klement Rasche tolik nepotřeboval. Svě děti měl již zaopatřené a tak se rozhodl část peněz z dědictví po jeho zesnulé ženě věnovat na studia potřebným. Z další části peněz, které mu ještě zbyly, zaplatil dluhy za některé farníky.¹³

¹³ Srov. BRANDL, H. *400jahrfeier Der Stadt Heinrichsgrün*, GustavRuhle, Kraslice, 1937 s11-15

2.6 Konec Lutherova učení a šlikovské vlády

Šlikové byli jako protestanti konfiskacemi vážně oslabeni. Po prohře na Bílé hoře se snažili rychle emigrovat do vedlejšího Saska. Dobře tušili, že císař chce vzbouřence krutě potrestat. Albín Šlik, pán Sokolova, uprchl již 5. února roku 1621. Následující den, byl na něj vydán zatykač a byl mu zkonfiskován jeho majetek. Kníže Lichtenstein žádal dvakrát jeho vydání, ale neuspěl. Albína Šlika zachránil před jistou popravou markrabě Christián z Brandeburka. Jinak by skončil na popravišti stejně jako jeho společníci, kterých bylo sedmadvacet. Jáchym Šlik odešel také do emigrace jako evangelík.

Císař Ferdinand, zvaný katolický, vydal tzv. edikt, vyhlášku se 16 body a v důsledku toho byl zákaz rozšiřování evangelického učení a vykonávání bohoslužeb. Tento dekret byl oznámen všemi setníky ve městech a tržnicích. Tato zpráva neminula ani Jindřichovice.

Všichni kacíři se museli prokázat zpovědním listem, pokud se ním neprokázali tak museli opustit dům, statek i zem. Malá část obyvatel zvolila poslední možnost a vysídlila do Saska, kde chtěli najít nový domov. Tito evangelíci byli před 250. lety první vyhnanci Jindřichovic.¹⁴

Velká část obyvatelstva však v luteránské víře zůstávala. Nechtěla se svého přesvědčení vzdát. Po roce 1621 zůstalo pravděpodobně vše při starém, protože evangeličtí kněží odešli až v roce 1624. Do té doby se i přes zákaz zde konaly evangelické bohoslužby. Jindřichovice nebyly v té době samostatnou farností a stále patřily filiálně pod Lomnici. Nebylo tedy třeba něco měnit. Hlavním důvodem bylo, že luteráni neměli o katolickou víru absolutní zájem. Dokazuje to i snaha pozdějších majitelů panství, kteří se snažili o rekatolizaci. Ta ale ze začátku nebyla vůbec úspěšná.¹⁵

¹⁴Srov. BRANDL, H. *400jahrfeier Der Stadt Heinrichsgün* Graslitz 1937s. 27-33

¹⁵Srov. PROKOP, V. *Kapitoly z dějin Sokolova* Okresní museum Sokolov, 1994 s.41

3. Rekatolizace v Jindřichovicích a přilehlých obcích

Po roce 1621, když dosavadní vrchnost prodala své majetky a odešla do emigrace, začala v Jindřichovicích a přilehlých obcích rekatolizace. Ta ale, jak již uvádí předešlá kapitola, zcela ztroskotala na pevném náboženském přesvědčení místních farníků. Nostitzové, jako noví majitelé jindřichovického panství, měli zájem, aby v jejich farnosti bylo vyznáváno katolické učení. Sami totiž byli pravověrnými katolíky, tudíž to vyžadovali i od svých poddaných.

Katolíků byl za dob vlády Šliků mizivý počet. Prameny uvádějí něco kolem dvanácti katolických věřících. Katolíci se vůbec nepodíleli na církevním životě v Jindřichovicích. Farnost Lomnice se snažila udržet katolického kněze nejen v Jindřichovicích, ale také v ostatních obcích a městech. Ti ale většinou nevydrželi nátlak ze strany evangelických pastorů, kteří je zde neviděli rádi. Většinou vydrželi jen velmi krátkou dobu a pak odešli.

Po roce 1627, s příchodem nově dosazeného kněze Jakoba Tetznera do nově založené katolické farnosti, začala silná rekatolizace. Jakob Tetzner neobstál a odešel. Ve své funkci nevydržel ani rok a to i přes to, že měl velkou podporu z katolické strany.

Roku 1633 zasáhl Jindřichovice a okolí mor. Mor do Jindřichovic sebou přinesli Švédové, kteří zde nějakou dobu pobývali a schovávali se v okolních lesích. Po vypuknutí moru se značně omezila školní docházka a přijala se morová opatření. Během několika měsíců zemřelo na mor v Jindřichovicích 72 lidí. V této době byl nedostatek katolických duchovních, proto musel školmistr Bartol, jako zastupující duchovní, tyto lidi pohřbít. Před černou smrtí nikdo nemohl utéct i přes prosící modlitby a jiná různá opatření se populace snížila na minimum. Ve vedlejší Heřmanově vymřela na mor téměř celá obec. Evidováni byli pouze čtyři sedláci, kteří přežili.¹⁶

Po morovém utrpení zůstávala situace ve farnosti stejná jako před tím. Nostitz se v jeho zoufalé situaci obrátil do Chebu na řád Tovaryšstva Ježíšova s

¹⁶ Srov. BOŘÍKOVÁ, J, BOŘÍK, O. *Mor na Karlovarsku*, Fornica Graphis:2010, s. 109, ISBN 978-80-87194-15-7.

prosbou o pomoc obrátit dosavadní luterány na katolickou víru. Jezuitský řád jeho prosbě vyhověl a vyslal do Jindřichovic dva ze svých bratří, aby zde šířili katolickou nauku. Jezuité Paulus Khoweidl a Georg Lilienplat se do Jindřichovic dostávají kolem roku 1642. Po svém příjezdu byli ubytováni na katolické faře. Jezuitští misionáři se snažili zdejší obyvatelstvo obrátit na katolickou víru. Jezuitské misie měli úspěch. Misionářům se podařilo část obyvatelstva přivést na katolickou víru, ale ne všechny lidi. Část stále zůstávala luterány.

Přece se jen podařilo v té době oddat několik katolických párů. Paul Koweidel začal oddávat již 2. března 1642 katolické páry v Jindřichovicích. Roku 1643 oddal jeden katolický pár na jejich vlastní žádost v Sokolově. Farář z Lomnice Thimann Blank, jako zastupující duchovní, oddal v Jindřichovicích též několik párů. Zaznamenány jsou také křty, kdy je uveden Georg Zigler jako kmotr dcery sklářského mistra.

Později, v roce 1644 oddával již nově dosazený kněz Leopold Hoffman 10 katolických párů. Tehdy již konečně začala převládat katolická víra. Nekatolíci se začali postupně ke katolické víře vracet.

Malá část nekatolíků však ve farnosti zůstávala. Ti neměli stále katolické kněze rádi a nechtěli je akceptovat. Nejenže jim neprokazovali úctu, ale také se neostýchali použít různé nadávky a urážky. Svědčí o tom záznam z roku 1645, kdy při jednom pohřbu byl farář Henkomann slovně napaden místními evangelíky. Ti mu začali nadávat do kněžourů. V domě Hutschenreutů, při křtinách, byl Leopold Hoffman opět slovně napaden místními nekatolíky. Malé skupince nekatolíků byl páter Hoffman pro legraci. Vysmívali se mu a uráželi ho nevhodnými nadávkami. Leopold Hoffman nátlak nevydržel a v roce 1645 odešel. Protestanti byli spokojeni, že opět dosáhli svého, protože celkově neměli katolíky v lásce a s rekatolizací nesouhlasili.

Nejhorší situace byla Přebuzi a Rolavě, kdy místní obyvatelé byli svému evangelickému učení věrni až do roku 1676. V té době bylo na Přebuzi evidováno již 72 katolíků. V roce 1676 přijel do Jindřichovic nový katolický kněz Daniel Mayer, též misionář, který se později stal pražským arcibiskupem. Mayer působil v Jindřichovicích velmi krátce, protože byl přeložen na Přebuz, kde byla situace

zoufalá. Daniel Mayer byl člověk s velmi milou povahou proto se snažil místní obyvatele přesvědčit po dobrém, nikoliv po zlém. Přesto se mu moc nevedlo a obyvatelé zde zůstali věrni svému evangelickému učení.

Vrchnost měla zájem, aby všichni lidé žijící ve farnosti byli katolíky. Hartvig Nostitz udělal opatření aby dosáhl svého. Nostitz si zbývající luterány získal tím, že jim nechal odepsat daňové dluhy. Podmínkou toho ale bylo, přejít na katolickou víru a učit své děti katolickému náboženství. Museli také pravidelně navštěvovat kostel a účastnit se mše svaté. Mimo to, nesměli zapomínat na různé pobožnosti.

Tento krok Nostitze udělal své. Zbývající nekatolíci přistoupili na stanovené podmínky a přešli na katolickou víru.

Přesto ještě někteří věřili v luteránské učení v tajnosti. Vyskytli se i jedinci, kteří se ani za těchto podmínek nechtěli své víry vzdát. V roce 1710 bylo ještě v Jindřichovicích a okolí evidováno 17 protestantů. Většina ale pocházela s Krásné Lípy a Přebuzi. Poslední evidovaná věřící evangelička v Jindřichovicích byla Rosina Sonntag, která zemřela 15.ledna roku 1722 a teprve před svou smrtí přešla na katolickou víru.

Luteránství bylo úplně potlačeno až v 18.století. Jedinci z Přebuzi a Rolavy, kteří ve své luteránské učení věřili, ho vykovávali tajně. Více se již prameny bohužel nezmiňují. Katolická víra teprve tehdy definitivně zvítězila po nesnadném boji s protestantismem.¹⁷

¹⁷ Srov. BRANDL, H. *400jahrfeier Der Stadt Heinrichsgün Graslitz 1937s* 34

4. Náboženské dějiny Jindřichovic od příchodu Nostitzů do roku 1849

4.1 Nostitzové a jejich vláda v Jindřichovicích

Po šlikovské linii se panství ujímají Nostitzové. Rod Nostitzů pochází z Horní Lužnice v Sasku, kde nedaleko Budyšína leží obec Nostitz, odkud rod odvozuje svůj původ. Počátky rodu sahají do 12. století. Jednotnou posloupnost pak můžeme sledovat od Fridricha von Nostitze, žijícího na přelomu 14. a 15. století. Fridrich měl čtyři syny, z nichž nejdůležitější je Heinrich. Potomci Heinricha Nostitze se na počátku 17. století usadili v Čechách. Heinrich měl syna Kašpara, který k rodovému majetku přikoupil další majetky Tschochau, Rotheburg a Gottu. Tyto statky si po otcově smrti rozdělili jeho tři synové. Z rothenburské linie pak pocházel Otto Nostitz,¹⁸ který patří k nejvýznamnějším představitelům rokytnické větve. Kromě Jindřichovického panství, které koupil v roce 1627, vlastnil dále statek Krásná Lípa ve Slavkovském lese, statek Řehlovice u Ústí nad Labem, rytířský statek v Krásné Lípě, Háje a dva domy v Praze na Malé Straně. Otto von Nostitz byl následovníkem Kašpara Nostitze z Rothenburgerské linie a současně byl ve službách císaře, který se dostal do Čech, kde mu události v letech 1618 -1620 umožnili na císařské straně získat majetek za nízké ceny od uprchlých šlechticů. Proto získal v roce 1622 panství Sokolova od uprchlíka hraběte Jáchyma Albina Šlika. V letech 1627-1631 Baron Otto von Nostitz spojil opět celé panství Jindřichovice, ale také Sokolova. Jelikož byl bezdětný, stanovil jako následníky synovce Hanse Hartwiga von Nostitze, zakladatele sokolovské větve a jeho bratra Ottu a to pod podmínkou, že přijmou vyznání katolické víry, protože Nostitzova rodina, která žila v Lužici a ve Slezsku, byli dříve protestanti. Ještě před jeho smrtí 12. 1. 1631 potvrdil privilegia města Jindřichovice.

Synovec Hans Hartwig von Nostitz, který se narodil roku 1610 a zemřel roku 1683, byl v letech 1631 až 1683 následníkem svého strýce na postu

¹⁸ Srov. Krajské museum Karlovarského kraje, *Nostitzové*, Sokolov 2007, s.8-9

nejvyššího kancléře Čech. V Čechách pobýval od roku 1646 a v roce 1651 byl povýšen do hraběcího stavu. Za dobu panování se jeho majetek značně rozrostl. V roce 1666 koupil panství Kraslice, dolní Franky a panství Irenek (1673). Zakladatelem jindřichovické linie byl hrabě „*Nostitz - Rienek*“. V Jindřichovicích nechal postavit kostel a nový zámek. Hartwig von Nostitz zemřel 24.3.1683 ve Vídni. V Sokolovské kapucínské hrobce našel místo posledního odpočinku.

Dalším dědicem se stal jeho syn hrabě Anton von Nostitz, narozený roku 1652 a který umírá v roce 1736. V roce 1684 vydal pro soudce a poddané panství Jindřichovice článek „*Právo na odpočinek*“. Jako purkrabí z Chebu si nechal vyrazit na zlaté a stříbrné mince bustu s rodinným erbem. Byl vrchní zemský maršál v Čechách a císařský vyslanec na královském dvoře ve Švédsku. Jeho vysoké úřady a s tím spojené cestování, zapříčinily vysoké výdaje, kdy příjmy z jeho majetku k tomu nestačily. Prodejem a zastavením majetku ztratil hodně jmění. Zemřel ve věku 84 let a je pohřben v Sokolově v rodinné hrobce.¹⁹

Jeho jediný syn Karel Josef zemřel v mladistvém věku. Majorát zdědil jeho synovec hrabě František Václav von Nostitz, narozen v roce 1692 a zemřel v roce 1765. František Václav byl na poddané velmi přísný pán. Na existující privilegium města Sokolova vznikly spory mezi občany a Františkem Václavem von Nostitzem, které do jeho smrti nebyly vyřešené. V roce 1750 potvrdil městu Jindřichovice městské právo. V době jeho panování se vede v Rakousku válka o následnictví na trůn. Po smrti Františka Václava zůstali synové František Anton a Friedrich Moritz. Na základě dědické očisty a dělením dědické smlouvy se stal majoritním dědicem jediný pán. Svěřenství se dalo staršímu synovi hraběti Františkovi Antonovi Nostitzovi - narozenému roku 1725 a zemřel roku 1794. Jako muž s vysokým vzděláním a s dobrým charakterem, byl u svých poddaných velmi oblíbený. Mimo to nechal postavit oboru s bílými jeleny a lovecký zámek „*Mes Ideas*“, dnešní Favorit. V roce 1780 postavil kostel na Přebuzi. První stavba Německého divadla v Praze byla také jeho zásluha. František Anton Nostitz se věnuje státním službám a nosí titul císařský apelační rada, vrchní zemský hofmistr, byl též nositelem vysokých vyznamenání. Během svého panování

¹⁹ Srov. SEITZE, J. *Heinrichsgün* Dettingen am Mein Kolb-Verlag 1972 s.24

podporoval v Krušnohoří pěstování brambor, aby tak bylo zabráněno velké bídě v tomto kraji. Zemřel na zámku Měšice u Prahy.

Na základě testamentu z roku 1794 se dědicem Sokolova a Jindřichovic stal ze třech sourozenců druhorozený syn hrabě Fridrich Joh. Grysogon Nostitz, který se narodil roku 1762 a zemřel roku 1819. Pod panováním vrchnosti došlo k většímu vývoji kraslického průmyslu. V této době došlo k nové rekonstrukci záměčku Favorit, zámecké obory s jeleny a sokolovského zámku. Jako veliký milovník hudby měl velmi často návštěvu umělců z Prahy. Fridrich Nostitz dal podnět pro zahájení sbírky egrlanských písní, které se zpívaly v tomto kraji, zejména na Chebsku. Tento sborník se nazýval Lobser. Pověřil též venkovského učitele Karla Krause, aby tuto sbírku sepsal a udělal z něj zpěvník. Fridrich Nostitz zemřel dne 9.dubna 1819 v Praze. Již po roce zemřel jeho nejstarší syn Robert. Po smrti Roberta zdědil majetek mladší syn Ervin von Nostitz, který se narodil v roce 1806. Ervin v té době nebyl ještě plnoletý, proto se do jeho plnoletosti stal hrabě von Kleirsein jeho poručníkem. Ervin Nostitz navštěvoval pražskou univerzitu a po ukončení studia cestoval do zahraničí. Po dlouhých cestách do zahraničí se opět vrátil na své panství. Ervin Nostitz byl velkým milovníkem umění. Z jeho finančních prostředků se postavila silnice Kraslice, Jindřichovice, Sokolov. Ervin Nostitz zemřel v roce 1872.²⁰

4.2. Katolická farnost

Roku 1627 se Jindřichovice staly samostatnou farností. Jakob Tendner byl dosazen jako první kněz v nově založené farnosti, která se jmenovala Obročí sv.Martina.²¹

Jindřichovický kostel byl povýšen na farní. K farnímu kostelu byly přiděleny také Tatrovice a Přebuz a na krátký čas také Nová Role a Chodov, protože místní evangeličtí duchovní byli vyhnáni a pro nedostatek katolických duchovních zůstala tato místa neobsazena. Jindřichovická fara byla jako jedna

²⁰ Srov. SEITZ, J. *Heinrichsgrün*, Detingen am MeinKolb-Verlag 1972 s. 30

²¹ Srov. ROJÍK, P. *Kronika obce Mezihorská*, Obecní úřad Jindřichovice s.20

z prvních far obsazena katolickým farářem.

V roce 1658 byl postaven nový kostel místo dosavadního již nevyhovujícího starého kostela ze 16. století. Od té doby bydleli katoličtí duchovní na faře č. 111, kterou Nostitzové darovali kolem roku 1661 církvi. Badatel Brandl se domníval, že dům patřil stavebníkovi původního kostela. Byl to prastarý dvorec, který tvořil se starým gotickým kostelem kompaktní celek. Podle Shallera se kostel téměř dotýkal budovy dnešní fary. Fara neměla původně patro. Špatný komín zavínil, že byla ohněm poničena farní místnost nacházející se napravo od vchodu. Proto, zanedlouho po přidělení fary k církvi byla budova přestavěna. Na starobylé přízemí bylo přistavěno hrázděné patro s vysokou valbovou střechou. V novém patře byly prostorné místnosti, na svou dobu přepychové. Budova fary byla na jihu ve stráni na skále. V 18. století byla opatřena strohou barokní fasádou. Faru obklopoval farní dvůr. V roce 1784 byla k severní zdi obytné budovy přistavěna cele klenutá maštal, která nahradila starší přízemní budovu. Kolem celého areálu se rozprostírala velká zahrada se sadem zasahujícím až k silnici na Loučnou.

Příjmy dostávala jindřichovická fara z církevních poplatku a z desátků jindřichovických poplužních dvorů, z každých třiceti snopů jeden. Dále dostávala vesnice Mezihorská čtyři strychy obilí plné míry. Farnost měla užívací právo k 15 strychům polí a k osmi dnům poddanských pracích na lukách. K faře také patřil rybník pod zámkem směrem k oboře a práva na rybolov v Horském potoce. Ročně dostával farář várku piva. Od vrchnosti dostávala fara potřebné dřevo z lesa, ale bez dopravy. Fara pronajímala také pozemky, které sama neobhospodařovala místním farníkům, kteří je obhospodařovali. Místní farář měl do roku 1753 u sebe vždy jednoho kaplana, avšak od roku 1753 to byli již kaplani dva. Rozsáhlá farnost potřebovala pomocnou sílu, protože potřebné duchovní záležitosti nestačili zvládat ve dvou.²²

V náboženském životě byly vztahy mezi farníky a kostelem velmi dobré. Ke stávajícím katolickým spolkům, které v té době v Jindřichovicích působily, patřily také Mariánské panny a Katolický ženský spolek. Dřívější bratrství, které

²²Srov. SEITZE, J. *Heinrichsgrün*, Dettingen am Mein, Kolb-Verlag, 1972 s. 133

si také říkalo Útěcha panny Marie (*Maria –Trost Bruderschaft*), bylo v roce 1794 zrušené a jejich majetek v hodnotě 1119 fl. byl předán fondu Instituce pro chudé.

Patronem kostela byla vždy vrchnost, v evangelické době to byl hrabě Schlick a od roku 1627 do roku 1945 to byla hrabata Nostitz – Rienek. Nostizové dohlíželi na duchovní záležitosti ve farnosti. Měli s duchovními velmi přátelský vztah. Svědčí o tom dopis, kde Maixner děkuje Fridrichovi Nostitzovi za opravu kostela, do kterého v noci 13. června 1802 v 11 hod. udeřil blesk. Dále potom naopak dopis z roku 1804, který píše Fridrich Nostitz místnímu faráři Meixnerovi. V dopise se zmiňuje, že je velmi potěšen z pečlivosti s jakou vede matriky v naprostém pořádku i pro další generace a že si ho váží jako člověka s dobrým srdcem. Současně mu vzkazuje, že se může bezstarostně věnovat svým duchovním povinnostem. Fridrich Nostitz dále píše, že jeho povinností jako řádného křesťana a patrona církve je postarat se o záležitosti, které se týkají opravy fary.²³

Pokud farář žádal o úpravy, které se týkaly fary, musel to nahlásit na úřad v Jindřichovicích. Správce to dále musel hlásit na zámku, aby se předešlo větším škodám. Na úřad se též hlásila škoda, která byla způsobena zajíci na ovocných stromech ve farní zahradě. Byla pověřena zvláštní komise, která měla vyloučit vandalství způsobené lidmi a přesvědčit se, že se skutečně jedná o zaječí kousance. Komise, jejichž předsedou byl Franz Kümmler šla na zahradu, aby posoudila škodu způsobenou zajíci. Škoda byla odhadnuta na 10 jablečných a 10 švestkových stromů, které skutečně zajíci okousali. Místní farář, Josef Wildfeuer nechtěl škodu uhradit, trval pouze na tom, aby byl sepsán protokol o škodě, že to nebylo způsobeno lidmi, ale zajíci. Protokol byl sepsán 11. března 1827 na farním úřadě v Jindřichovicích.

V roce 1843 dostal farář Josef Wildfeuer předvolání od místního úřadu na stavbu silnice ze Sokolova do Kraslic. Josef Wildfeuer dostal nabídku 7 319 Kč. za odprodej farních pozemků jindřichovickému úřadu. Roku 1840 žádal farář

²³ Srov. Farní úřad Kraslice, *Dopis Fridricha Nostitze* 1840

Josef Wildfeuer o přiděl dřeva na opravu plotu na farní zahradě.²⁴

Pozemky farnosti o rozměru 12 jiter, byly stanovené již v době povýšení na město. Církevní otec patřil pod radnici města a vybíral církevní poplatky. K jeho povinnostem náleželo starat se také o farnost, kostel se všemi uměleckými předměty, skvosty, rekvizitárny a měšní rouno- podle sdělení města Jindřichovice z Kirchenberger (Kostelní). Na rekonstrukci kostela a fary se na vzniklých nákladech podíleli i obyvatelé obce.²⁵

4.3 Obyvatelé z Krásné Lípy

Obyvatelstvo z Krásné Lípy bylo od věků posíláno v duchovních záležitostech do Jindřichovic. Od poloviny století je počítáno v souvislosti s povýšením na rytířské sídlo, k tomu tehdy náležel kostel a hřbitov. V dobách, kdy Jindřichovice neměly duchovní péči, neměly Jindřichovice farní kostel. Kostel sice v Jindřichovicích stál již před vládou Šliků, zpravovali ho klášterní bratři z Teplé, ale za doby vlády Šliků patřil filiálně k Lomnici. Kostel byl povýšen na farní teprve od roku 1627. Kostel v Krásné Lípě byl již v roce 1500, nejdříve patřil k Nejdku, později k Jindřichovicím. Nový kostel, zasvěcen sv. Josefu byl postaven teprve roku 1780. Fara zde byla postavená až v roce 1784, to již byla Krásná Lípa samostatnou farností.

Farář z Jindřichovic držel každou třetí neděli v měsíci v Krásné Lípě kázání a bohoslužbu.

Vyhnání protestantských kazatelů podle císařského patentu mělo za následek, že Jindřichovice s Krásnou Lípou zůstaly bez duchovní péče, protože katoličtí kněží nebyli k dispozici jako to bylo všude, kde převládalo Lutherovo učení.²⁶

²⁴ Srov. Farní úřad Kraslice, *Dopis Fridricha Nostitze* 1840

²⁵ Srov. KIRCHBERGER, J. *Geschichtliche Mittheilungen über die Stadt Heinrichsgün in Böhmen* Vídeň 1892 s.49-58

²⁶ Srov. SOMMER, J.G. *Kchönichreich Böhmen*, Praha 1845 , svazek 5.s.68

4.4 Obživa a život místních Lidí

Josef Wildfeuer, který byl od roku 1820 ustanoven místním knězem, se kromě duchovních záležitostí zabýval také životem místních farníků. Sdílel s nimi starosti všedních dní. Život místních lidí sepsal ve své monografii, z nichž se dochovala jen malá část.²⁷

Občané měli v této době dva způsoby obživy. Vedle provozování občanské živnosti se věnovali zemědělství a chovu dobytka. Lidé žili z obojího, mnozí z nich se zabývali převážně obchodem s krajkami, které se v Jindřichovicích v té době vyráběly a výrobou perleťových knoflíků. Podnikali obchodní cesty za účelem prodeje svého zboží. Nejvíce cest za svými obchody absolvovali do Karlových Var.²⁸

V městečku byla vinárna a tři pivnice, čtyři hostince a čtyři vinopalny. Vinárna byla panská a čas od času pronajímaná. Dva hostince, jeden v samém městě, takzvaný panský dům, druhý opodál nedaleko zámku, zvaný nová hospoda, sice původně panský, nadále však v majetku okresu, v obou čepovali panské pivo. Radnice a hospoda „*U Divého muže*“ spolu se třemi dalšími výčepy poskytovaly měšťanské pivo. Vinopalnu provozovali měšťané. Vrchnost vařila pivo v průměru asi 42krát ročně a měšťanstvo 38krát. Nedaleko městečka byly též dvě cihelny, jedna z nich východně od Jindřichovic byla soukromým majetkem tamního měšťana, který najedno vypálení produkoval na 30 000 cihel, ale jeho trvalým bydlištěm byly převážně Kraslice. V druhé panské, poněkud západně od zámku, se zhotovovaly cihly na jedno vypálení v počtu 15000 pro potřeby vrchnostenských staveb. Část se prodávala místním zájemcům. Z následujících řádků vidíme, co městečko ztratilo od roku 1826. Nejvyšším politickým úřadem celého panství je direktoriální úřad, který sídlil v Jindřichovicích. Soudnictví zabezpečoval místní soud, který měl sídlo a kancelář v Sokolově pro tři Nostitzovská panství, pro Sokolov, Jindřichovice a Kraslice. Městečka Jindřichovice a Přebuz svým direktoriálním úřadům podřízené městské rychtářské

²⁷ Srov. Farní kronika č. 241s. 73

²⁸ Srov. BRANDL, H. 400 *Jahrfeier der Stadt Heinrichsgün*, Gustav Ruhle, Kraslice. 1937s.59

úřady, ostatní vsi měly své rychtáře z dvěma nebo třemi obecními staršími, které jmenoval a ustanovoval pod přísahou direktoriální úřad. V Jindřichovicích byl také lesní úřad, který ještě před několika lety spravoval tři uvedená Nostitzovská panství. V současnosti je to ale od roku 1820 rozděleno tak, že je v Jindřichovicích ustanoven pouze lesní s účetním pro zdejší panské lesy, nadlesní, který je současně examínátorem myslivců loketského kraje a je ve Stříbrné pro kraslické polesí a hajný v Kamenici je ustanoven pro dozor nad sokolovským polesím. V Jindřichovicích se nachází také panský stavební úřad pro tři Nostitzovská panství pro zabezpečení vlastních panských a patronátních staveb. V Šindelové je pro tamní provozované vysoké pece a hutě hutní úřad s hutním mistrem a účetním. Nacházel se tam také horní substituční úřad, který byl jako horní dozorcí úřad pro tři zmiňovaná panství přenesen do Sokolova.²⁹

4.5. Stručný přehled kněží od roku 1627

Od roku 1627 do roku 1820 působilo ve farnosti Jindřichovice mnoho kněží. Zde je jejich následující seznam.

1627-Tendner Jakob, Chenberger Petrus

1640-Berbecius Johann, Koweidel Johan a Lilienblat- byli to Jezuité z Chebu , kteří prováděli rekatolizaci v Jindřichovicích.

1644-Hofmann Johan, Henkoman

1650- Jungelius Johan Jakob

1653- Wildfert Reimund

1656- Scholz Christoph³⁰

1661-Kaiser Mathias Franz - Sloužil první mši v nově postaveném kostele, Trotscher Ambros Erns

1686- Burkle Johan, Kchienel Johan Heinrich

1701-Sechser Franz, Rohl Anton, Schiffner Venzel, Pavelik Alexendr, Reinisch

²⁹Srov. BRANDL, H. *400 Jahrfeier der Stadt Heinrichsgrün*, Gustav Ruhle, Kraslice. 1937, s. 57

³⁰Srov. KIRCHBERGER, J. *Cheschtliche Mittheilungen über die Stadt Heinrichsgrün in Böhmen*, 1892, Videň, s. 49

Julius, Sedtler Ignác, Andreas Johan, Dicker Kaspar Josef, Richter Franz Anton,
Welka Johan, Martin Johan Andreas

1788- Maixner Johan Anton, Korb Josef

1813-Steidl Franz

1820- Wildfeuer Josef³¹

³¹ Srov. BRANDL, H. *Heimatkunde des bezirges Graslitz*, Okresní vzdělávací výbor, Graslitz: 1929 svazek 1.s.45

5. Náboženské dějiny Jindřichovic od roku 1849 do druhé světové války

5.1 Majitelé panství Jindřichovice do roku 1945

Po hraběti Ervinovi von Nostitz zdědil majetek jeho vnuk hrabě Ervin Felix Maria Nostitz, který se narodil roku 1863. Podobně jako jeho dědeček v té době nebyl plnoletý, proto dobu než dosáhne plnoletosti, spravovala rodinný majetek jeho matka Amálie von Nostitz, rozená Podsazky – Lichtenstein. Pod jeho vládou se velmi rozmohl železářský průmysl v Rotavě. Hrabě Nostitz zemřel roku 1931 ve Vídni. Jeho ostatky byly uloženy v Kapucínské hrobce v Sokolově. Posledním majoritním dědicem Jindřichovic a Sokolova se stal nejstarší syn hrabě Fridrich von Nostitz narozený roku 1893. Fridrich Nostitz se oženil s dcerou zavražděného následníka trůnu arcivévody Franze Ferdinanda d'Este, Sofíí Hohenberg, se kterou též strávil celý život v Jindřichovicích. Jejich dva synové, Ervin a Franz, padli během druhé světové války. Po válce byli Nostitzové vyhoštěni do Rakouska a jejich majetek jim byl zkonfiskován.³²

5.2 Stručný přehled kněží od roku 1849 do roku 1945

Po roce 1849 až do roku 1945 působili ve farnosti následující kněží. Zde je jejich stručný seznam.

1849- Josef Steinhauser

1858- Hackermüller Martin

1869- Kiserweter Thadeus, zemřel již roku 1885.

1885- Zindl Johan, zemřel roku 1889

1889- Zajíček Anton, zemřel roku 1919 v Kladně

1908- Müller Josef, zemřel v Ischlu jako arciděkan Sokolova a Chebu.³³

1911- Weis Josef, farář a děkan v Jindřichovicích³⁴

³² Srov. SEITZE, J. *Heinrichsgün*, Detingen am Mein Kolb- Verlag, 1972 s.18

³³ Srov. KIRCHBERGER, J. *Geschichtliche Mittheilungen über die Stadt Heinrichsgrün in Böhmen*, Vídeň, 1892 s.50

5.3 Působení kněží ve farnosti do roku 1945

Po smrti Josefa Wildfeuera přišel do Jindřichovic Josef Steinhauser, který se narodil ve Slavkovském lese, ale tehdy patřil do Chebského okresu. Od roku 1832 byl ustanoven druhým kaplanem v Jindřichovicích. Jako pozdějšího kněze ho navrhl hrabě Ervin von Nostitz, patron kostela. V Praze musel 19. září složit slavnostní slib a tím oficiálně nastoupil na úřad v Jindřichovicích. Dne 29. února roku 1858 převzal farnost Jindřichovice farář Hackenmiller. Josef Steinhauser se odstěhoval do Nové role.³⁵

Dalším kaplanem v Jindřichovicích se stal Johan Riedl. Kaplan Johan Riedl červenci roku 1869 byl vysvěcen na kněze. Kaplanem v Jindřichovicích byl do roku 1884 a dále potom působil v Sokolově a poté ve Frohnau a poté byl přeložen na Přebuz.

V říjnu čtvrtého roku 1885 se farář Riedl opět vrátil do Jindřichovic. Páter musel mít v sobě zárodek smrtelné nemoci a bohužel mu nebylo dopřáno, aby zde působil dlouhou dobu. Jeho kaplan Wenzel Vondrášek ho naposled zaopatřil a farář Riedl zemřel 11. února 1889 a byl pohřben na místním hřbitově. Po náhlé smrti pátera Riedla se hledal kněz, který by ho zastoupil. Nakonec byl povolán páter Zajíček, který ale měl velké obavy ze zdejšího německého obyvatelstva, protože neuměl příliš dobře německy. Jeho němčina byla příliš slabá a bál se, že si s místními lidmi nebude příliš rozumět a že díky tomu, že neumí skoro vůbec německy, by mohly nastat vážné problémy. Ze začátku se v Jindřichovicích vůbec necítil, a proto pořád usiloval, aby byl přeložen. Zdejší německé obyvatelstvo, které žilo v pohraničí, používalo německé nářečí tzv. dialekt. Ten se páter Zajíček nakonec částečně naučil a trochu mu nakonec porozuměl. V Jindřichovicích si zvykl na lidi i na tamější poměry. Páter Zajíček na čas z Jindřichovic odešel do Stříbra, ale jen na pár měsíců. Po několika měsících se vrátil opět do Jindřichovic a to 1. října roku 1889. Páter Zajíček zde působil do roku 1907 kdy se mu splnilo jeho přání a byl přeložen do Újezdu u Kladna. Páter Zajíček byl velkým přítelem

³⁴ Srov. BRANDL, H. *Heimatkunde des bezirges Graslitz*, Okresní vzdělávací výbor, Kraslice, 1929 svazek 1. s. 45

³⁵ Srov. SOKA Sokolov *Farní kronika* č. 249, Jindřichovice, s. 49

chudých. Farníci mu děkovali za jeho obětavost k chudým lidem a vůbec za vše co pro jindřichovické farníky udělal. Po páterovi Zajíčkovi převzal administrativní úřad kaplan Franz Thomas.³⁶

Konzistoř vyzvala sokolovského kaplana Josefa Mülera, aby si dal žádost na místo faráře v Jindřichovicích. Josef Müller se narodil 17. září 1878 v Roshaup in Trauberg. 29. června roku 1904 byl vysvěcen na kněze v Praze. Po vysvěcení působil tři roky v Sokolově. V Jindřichovicích nikdy nebyl, ale zvěsti, které se šířily mezi lidmi ho děsily. Jindřichovice byly proslulé špatnými vztahy, které se převážně týkaly církve. Kněží se Jindřichovicím zdaleka vyhýbali, proto bylo obtížné vůbec pátera Mülera přesvědčit, aby si žádost vůbec podal. Jelikož ho jeho představení k tomu vyzvali, poslal si žádost na místo faráře v Jindřichovicích. Byl také jediným žadatelem, který se o místo faráře v Jindřichovicích ucházel. 11. ledna 1908 představil hrabě Ervin von Nostitz, patron kostela, pátera Mülera v místním kostele. 1. ledna byl páter Müller jmenován do svého nového úřadu z Prahy. Nyní se konečně nově jmenovaný měl možnost podívat do svého nového působiště. Když páter Müller poprvé uviděl své nové působiště, neměl z něho dobrý dojem. Městečko na něj nezapůsobilo vůbec přívětivě. Přímo zděšen byl pohledem na jindřichovickou faru a to jak zvenčí tak i zevnitř. Připadal si, jako kdyby se vrátil o několik století zpátky. Fara mu připadala jako ruina, kde se léta nic nedělalo. Jelikož byl dobře přijat, tak se uklidňoval myšlenkou, že přece jen se to může časem zlepšit. 23. února se páter Müller přestěhoval s konečnou platností do Jindřichovic, kde se představil jako nový farář. Jak bylo v Jindřichovicích zvykem přivítaly ho všechny spolky, které v Jindřichovicích působily a které ho co nejsrdečněji přivítaly. Jindřichovické spolky se účastnily každé slavnosti, která se konala. Při jeho první mši svaté v Jindřichovicích ho přivítal a současně představil představený děkan Gros. Většina obyvatelstva byla ke svému novému faráři vstřícná. Mezi lidmi se ovšem našli i tací, kteří nového kněze v lásce příliš neměli. Určité proudy a to především skupina lidí, kteří si říkali Svobodná škola, tajně štváli proti katolickým kněžím a

³⁶Srov. SOKA Sokolov *Farní kronika* č. 241 Jindřichovice

církvím vůbec.³⁷

Zanedlouho po incidentu přišla zpráva, že zemřel litoměřický biskup Johan Schobl a na jeho místo byl 18. března 1910 povolán arciděkan Josef Gross ze Sokolova do Litoměřic. Na přání obyvatelstva a nového biskupa Grosse a na přání konzistoře byl Josef Müller osloven, aby si podal žádost na místo arciděkana v Sokolově a již 21. července 1910 byl jmenován na místo arciděkana v Sokolově. Páter Müller z Jindřichovic odcházel z těžkým srdcem i přes velké nepokoje a křivdy, které mu byly spáchány. Těžko se mu loučilo s lidmi, kteří ho měli rádi a stáli při něm v jeho těžkých chvílích. Přestože se v Jindřichovicích cítil dobře, musel opustit působení skromného faráře a převzít povinnosti arciděkana.

Po odchodu pana faráře Mülera, byl první kaplan Josef Weis jmenován administrátorem do 1. ledna 1911. Dnem 1.ledna byl pražskou konzistoří jmenován farářem v Jindřichovicích Josef Weis. Dne 29. ledna 1911 se konalo slavnostní představení kněze. Slavnostního představení se zúčastnil i patron kostela Hrabě Ervin Nostitz, který opět přivítal nového kněze Josefa Weise v místním kostele. Slavnostního představení se účastnily i jindřichovické spolky a místní školní děti s učiteli. V červenci roku 1913 byl Alois Nogol povolán do Nového Strašecí a na jeho místo přišel čerstvě vysvěcený kněz Georg Hass, který zde působil čtyři roky jako kaplan a v roce 1917 byl jmenován farářem na Přebuzi.³⁸

Po roce 1917 byl nedostatek kněží, proto byl povolán se souhlasem Premonstrátů Wendelin Hauschild. Ten byl ustanoven jako provizorní kaplan až do konce školního roku 1918. Na jeho místo byl určen čerstvě vysvěcený kněz Lorenz Vogel z Lubů. Byl velice oblíbený u místních lidí pro jeho obětavost a vstřícnost. Po dvou letech byl odvolán jako městský kaplan do Chebu. Lidé velmi litovali a truchlili, že odešel Lorenz Vogel, protože jim byl velkou oporou. I pan Lorenz se loučil z těžkým srdcem, protože si Jindřichovice zamiloval. Po jeho odchodu byla fara neobsazená kaplanem až do 15.zář 1921, kdy do Jindřichovic nastoupil nový kaplan Andreas Stein. Andreas Stein byl říšský němec a čekal na

³⁸ Srov. SOKA Sokolov *Farní kronika* č.241, Jindřichovice, s..58

české občanství, aby mohl dostat plat. Pokud totiž neměl české občanství, neměl ze zákona žádný nárok na plat.

V této době, kdy se církev snažila zachovat si dobrou pověst a předávat víru v Ježíše Krista tak, aby pro všechny byla srozumitelná a nedocházelo k překrucování a k špatnému výkladu písma. Z děkanství přišla zpráva, že 21. července 1919 zemřel Anton Zajíček, který mnoho let působil v Jindřichovicích a též jako vikář v Kraslicích. Za Antona Zajíčka byla sloužena mše svatá v místním kostele v Jindřichovicích a všichni jeho bývalí farníci na něho s úctou vzpomínali. Přestože byl Čech a zpočátku měl velké jazykové problémy, byl až na výjimky jako členy Svobodná škola, kteří se svou nenávisť k církvi proslavili široko daleko, byl Anton Zajíček byl svými farníky milován a obdivován. Krátce na to přišla tragická zpráva, že zemřel v srpnu roku 1914 milovaný papež Pius X., který byl 11 let papežem a byl též nazýván papežem eucharistie. Se zármutkem v srdci se všichni věřící loučili s tímto dobrým a uznávaným papežem. Současně však přišla opět naděje a to se zvolením nového papeže Jakobuse Della Chiesa jako Benedikta 15. Radost z nového papeže však dlouho netrvala, protože papež Benedikt XV. umírá po dlouhé a těžké nemoci dne 22. ledna 1922 na zápal plic. Papež Benedikt XV. se podílel na výměně zajatců a pomáhal tak zmenšit utrpení lidí zajatých za 1. světové války.³⁹

Andreas Stein, který působil v Jindřichovicích, byl též velmi oblíbený u lidí, bohužel byl také po krátkém působení přeložen jako administrátor na Bublavu. Na jeho místo nastupuje páter Johan Fridrich z Nejdku, narozený 22. prosince 1902 Zweifelseuth, okr. Cheb. Dne 1. října 1928 byl jmenován kaplanem v Jindřichovicích. V květnu roku 1929 byl promován jako doktor teologie. Po dvouletém působení v Jindřichovicích zažádal o přeložení do Luditz z osobních důvodů. Jako následující kaplan po panu Johanu Fridrichovi nastoupil Josef Drescher z Dobaviv, nar. 2. 6. 1898 v Kamer u Mostu. Josef Drescher byl promován 3. 7. 1930 v Praze a poté hned nastoupil jako kaplan do Jindřichovic. Josef Drescher patřil mezi nejoblíbenější kněze, kteří v Jindřichovicích působili. Pana faráře milovali farníci i děti. Vyučoval náboženství ve škole a ve volných

³⁹ Srov. SOKA Sokolov, *Farní kronika* č.241 Jindřichovice s.59

chvilích se též věnoval dětem. Johan Fridrich působil v Jindřichovicích celkem čtyři roky. Po čtyřech letech byl přeložen jako kaplan do Lubů. Od 1.července byl biskupem jmenován jako administrátor v Černošíně. Dalším knězem, který působil v Jindřichovicích byl Andreas Pilousek, narozen v Otročině,⁴⁰ který po ročním působení v Jindřichovicích byl opět přeložen do Häselsdorfu u Tachova. Tam působil jako administrátor ve farnosti Häseldorf a Wüsleben. Na jeho místo jako pomocník byl jmenovaný a též nastoupil Franz Ott, narozený 2. března 1910 v Otenreut u Plané. Dne 23.června 1935 byl vysvěcen na kněze. Po té jako nově vysvěcený kněz odchází do Rotavy. V Jindřichovicích zůstal kněz Josef Weis, který zde působil až do roku 1946.⁴¹

5.4 Spor mezi církví a hnutím Obecná škola

V Jindřichovicích se objevila skupina radikálů, kteří si říkali Svobodná škola a tajně štváli proti katolickým kněžím a církvím. To byl také hlavní důvod, proč kněží ustupovali od podaných žádostí. Jindřichovice tím byly vyhlášeny i v okolních farnostech. Svobodná škola ztrpčovala místnímu knězi páteru Zajíčkovi život. Farníci se domnívali, že příčinou nenávisti k místnímu knězi páteru Zajíčkovi bylo, že páter Zajíček byl české národnosti a jeho němčina byla velmi slabá.⁴²

Z těchto důvodů vyzvala svatá konzistoř sokolovského kaplana Josefa Mülera, aby si dal žádost na místo faráře v Jindřichovicích. Jindřichovice byly proslulé špatnými vztahy, které se převážně týkaly církve a kněží se Jindřichovicím zdaleka vyhýbali, proto bylo obtížné vůbec pátera Mülera přesvědčit, aby si žádost vůbec podal. Domněnka lidí, že místní skupina radikálů neměla pátera Zajíčka ráda kvůli jeho české národnosti byla mylná. Pátera Mülera nenáviděla určitá skupina lidí stejně jako jeho předchůdce pátera Zajíčka, přestože páter Müller byl říšský Němec.

⁴⁰ Catalogus Cleri,1936 s.222

⁴¹ Srov.SOKA Sokolov, Farní kronika č.241Jindřichovice s.60

⁴² Srov.Farní kronika č.241 Jindřichovice 241 s.145

Hnutí, které si dalo název „Svobodná škola“ tajně štváli proti katolickým kněžím a církvím vůbec. Toto hnutí Svobodná škola se spojilo se sociálními demokraty a se svobodnými zednáři, kterým se říkalo svobodně myslící. Vedoucí skupiny Josef Kern se svým bratrem Franzem neustále štváli proti faráři. Uráželi ho a zesměšňovali ho. Psali o něm útočné články v novinách, že dělá klerikální politiku. Měli eminentní zájem na tom, aby před zraky lidí vypadal jako největší zločinec. Ředitel místní školy Teyfar byl dobrým přítelem pátera Mülera a proto nad ním držel ochranou ruku. To se ovšem značně nelíbilo členům skupiny Svobodná škola a proto zbrojili i proti řediteli Teyfarovi. V novinách se nikdy nezapomnělo na pomluvy adresované řediteli Teyfarovi. Farář brzy zjistil, že skupina Svobodná škola s ním chce bojovat, ale nereagoval na to. To ještě víc popíchlo skupinu Svobodná škola, která začala ještě mnohem intenzivněji útočit na kněze a rozšiřovat o něm skandály a lživé údaje, které zveřejňovali v novinách (Volkwile) Vůle lidu. Farář, aby se ospravedlnil u svých farníků, musel na tyto články v novinách Volkwile reagovat. Chtěl dokázat svým farníkům, kteří za ním stáli a bránili ho, že vše co se v novinách Volkwile píše je sprostá lež, která nemá obdoby. Věřil, že spravedlnost a pravda nakonec zvítězí . Svým jménem napsal do novin Egertaler Zeitung a reagoval na tyto články jako na nehoráznou lež a špinavou pomluvu. V novinách také zveřejnil, že se k věci již dále nebude vyjadřovat a pokud členové Svobodné školy mají neustále chuť pomlouvat a rozšiřovat skandály, které se absolutně nezakládají na pravdě, tak ať přinesou důkazy, které by obstály u soudu. Tím chtěl vyzvat hlavně Josefa Kerna, jako hlavního iniciátora místních pomluv, aby se nad sebou zamyslel a zvážil svoje neuvážené chování. Josef Kern místo, aby se nad sebou zamyslel a začal se svými pomluvami krotit, tak se tím cítil být ještě více dotčen. Josef Kern chtěl mermomocí dostat faráře Mülera před soud, aby se tak stal obětí Svobodné školy a Svobodná škola tak mohla ukázat jak křesťanství nemá vůbec žádnou váhu. Ukázat na kněze jako zvrhlíka a současně i na farníky jako na zotročené lidi. Takto chtěla Svobodná škola ukázat na církev jak je špatná. Ve městě se našlo i pár lidí, kteří chtěli do této choulostivé situace vstoupit a přesvědčit vedoucího skupiny Svobodná škola Josefa Kerna, který byl známým obchodníkem

v Jindřichovicích, aby odstoupil od soudního procesu. Chtěli ho vyzvat, aby našel cestu k usmíření. Stejně tak i Josef Müller se snažil najít v té zlobě cestu ke smíření, ale bohužel bez úspěchu. 11.června roku 1909 seděl obžalovaný farář Josef Müller u soudu. Ještě před soudním procesem farář znovu nabízel Josefu Kernovi usmíření, ten to však stejně jako před tím odmítl. Tak nezbylo faráři Müllerovi nic jiného, než doufat, že soud dobře dopadne a pravda zvítězí. Soudní líčení začalo hned po té a trvalo dlouhých dvanáct hodin. Konečný verdikt soudu byl ve prospěch Josefa Mülera. Obžalovaný Josef Müller byl nevinný. Od soudu odcházel jako vítěz a z dobrým pocitem, že pravda nakonec zvítězila. Žalobce Josef Kern byl obžalován a musel tím zaplatit soudní výlohy ve výši 2500 Kč. Celé Jindřichovice jásaly, že vítězem je pan farář Müller. Ten mohl posoudit, kdo je opravdu jeho přítelem a kdo nepřítelem, což mu ulehčilo jeho práci. Protivníci byli v koncích, již neměli sílu na další útoky proti církvi a přestali s pomlouvami a s útoky. Rodině Kernově se osudová rána vrátila. Soudní výlohy byly tak vysoké, že museli prodat svůj obchod, aby peníze za prohraný soud mohli dát vůbec dohromady. Kernovi pochopili, že tudy cesta nevede a přestali štvát proti kněžím a církvi. Svobodná škola se pomalu stáhla do ústraní a pan farář se tak mohl v klidu věnovat své práci. Tísňovou atmosféru vystřídala atmosféra pozitivní. Farní život se začal pomalu vracet do svých kolejí.⁴³

5.5 Opravy a přestavby fary

Kněží i kaplani nebydleli v ideálních podmínkách. Zdejší fara byla na tehdejší dobu zastaralá a potřebovala mnohé opravy. Většinu oprav sponzorovali Nostitzové. V roce 1851 nechal farář postavit pec, protože zde žádná nebyla a fara byla tak mokrá, že voda tekla po zdi. Když se postavila pec, nechaly se opravit i kamna. Roku 1853 se vystavělo honí patro, které sloužilo pro kaplany jako farní byt. To povolila konsistoř a také souhlasila, že oprava fary se bude hradit z kostelních peněz. Na faře se lakovaly dveře, které kněz hradil z vlastních zdrojů. Dále nechal dělat dvojitou podlahu. V té době bylo na faře ještě spousty práce, ale

⁴³ Srov. SOKA Sokolov, *Farní kronika* č.241, Jindřichovice, s. 147

větší oprava byla pouze zbožným přáním, protože na přestavbu nebylo tolik finančních prostředků. Kněží a kaplani říkali, že mnoho vody uteče než bude fara kompletně přestavěná a opravená. V listopadu roku 1869 se konala oprava topení. Na jaře začaly práce, které byly nutné k opravě. Všechny střechy byly nově pokryty. Západní strana byla obložena dřevem. Letní kuchyň byla přestavěná a byly do ní umístěny nové dveře, stejně tak jako do stáje. Byla také opravena podlaha na mlácení obilí a postavena nová přístavba stáje. Dále se v říjnu dělalo vodovodní potrubí. Než se nastěhoval kněz z Přebuzi požadoval, aby fara byla přestavěná a zútulněná. Přestavba stejně probíhala ještě když se pan farář z Přebuzi nastěhoval do Jindřichovic,. Vyměněny byly jednoduchá okna za dvojitá. Nejdříve se okna vyměnily na přízemí, pak přišlo na řadu první poschodí. Vyměněny byly i kamna a místnosti se vymalovaly.⁴⁴

Roku 1899 byla vyměněna podlaha na chodbě. Cihly byly vyměněny za cementové desky. Zeď, která byly vystavěna nestála bohužel na farním pozemku a proto byla opět zbourána a místo ní byl vystavěn plot. Z ovocných stromů zůstalo pouze osm. Byly sice ve velmi bídném stavu, ale rozhodlo se, že zůstanou. Všechny ostatní stromy se musely znovu vysadit. V celku to bylo více než sto stromků. Jeden stromek stál jednu korunu. Sazení stromků včetně jejich ošetření platil pan farář.

Farář měl v té době hodně dětí na náboženství a protože nestíhal docházet do okolních vesnic, žádal obsazení druhého kaplana, který by mu pomohl tento úkol plnit. Žádal též o komoru pro druhého kaplana. Příslušný úřad to nechtěl povolit, protože měl strach, že přestavba naruší statiku domu. Kněz, ale operoval tím, že na faře je místa dost a že tam vždy bydleli kaplani dva. Nakonec k přestavbě došlo a útulná místnost sloužila pro druhého kaplana. Na chodbě byla prkenná podlaha. Kuchyň byla již pouze dole. V roce 1902 byla přivedena voda do domu. Do prádelny se dala vana a měli zároveň i koupelnu. Nyní mohl farář zkonstatovat, že je fara v porovnání s jinými farami v útulném stavu. V letech 1908 až 1910 se konaly na faře další rozsáhlé opravy. Všechny pokoje na faře byly vymalovány a zámky opraveny. V létě roku 1908 se částečně opravila

⁴⁴ Srov.SOKA Sokolov, *Farní kronika* č.241.Jindřichovice s.150

střecha. Též se opravovalo vodovodní potrubí. V prádelně se ale potrubí nedalo opravit. V roce 1909 se provedla fasáda a v přízemí byly vyměněny všechny venkovní okna. Kuchyň dostala novou podlahu a strop a zdi se vymalovaly. Na domovní dveře se stále čekalo, přestože již byly zaplacené. Roku 1911 byla opravena střecha s přístavkem, současně byl opraven plot, který stál 1050 Kč. Plot byl drátěný, protože vyšel levněji než plot dřevěný. Vodovod přestal fungovat a pro vodu se znovu chodilo ven. Farní sponzoři byli Franz Venzel, Nostitz von Rienek.⁴⁵

5.6 Místní procesí

Náboženské průvody v Jindřichovicích, včetně pravidelného obcházení pozemků, jsou spojována s žehnáním. Žehnání zahrnovalo ročně osm procesí.

Mimo Božího Těla patřila k nejvýznamnějšímu průvodům Bílá sobota, večer Zmrtvýchvstání (vzkříšení). Chodilo se slavnostně po celém městě. Spolky se na cestu vydaly s vlajkami a věřící byli zatím namačkaní v kostele. Po zpěvu faráře „Kristus vstal z mrtvých“ se procesí dalo do pohybu. Zvony vyzváněly farníkům na cestu. Vepředu šla školní mládež a místní spolky. Průvod šel od kostela k hlavní cestě a pak pokračoval zámeckou ulicí, směrem k náměstí. Dále se pokračovalo přes náměstí zpět ke kostelu. Na oknech domů svítily svíčky a petardy byly slyšet na dálku. Ty se střílely na počest Boha. Procesí se pak vracelo zpět do kostela. Po ukončení procesí se v kostele uskutečnilo „*Te Deum*“. Při jiných procesích, jako například Markovo procesí, které se konalo vždy 25. dubna, šel po ranní mši průvod s farářem a věřícími kolem kostela. U křížů čtyř evangelistů se konala krátká pobožnost.⁴⁶

Na Nanebevstoupení Páně se musely zhasnout velikonoční svíce. Předěšlé dny tj. pondělí, úterý a středa se konaly prohlídky polí. Ve svěží zeleni přírody se chodilo prosící procesí. První den se procházelo dolní částí obce, směrem na Loučnou a dále směrem ke kříži s názvem „*Auf der Weit*“, dále pak k chudobinci.

⁴⁵ Srov. SOKA Sokolov, Farní kronika č.241 Jindřichovice s. 151

⁴⁶ Srov. SEITZE, J. *Heinrichsgrün*, Detingen am Mein Kolb-Verlag 1972 s.45

Od chudobince se opět vraceli zpět ke kostelu. Druhé procesí procházelo *Ziegelgasse* k pomníčku, kde se zastavilo u Božích muk. Od Božích muk se pokračovalo směrem k ovčínu a dále pak na rozcestí Horní ulice a zpět k faře se vraceli přes *Reitstrasse*, Zámecký dvůr a *Schlossgasse*.⁴⁷

Třetí den se procesí vydalo podél hlavní cesty k horní části obce - *Silbergrüner Strasse*, kde dále pokračovali k pomníčku a Božím mukám. Dále se vydalo k rybníku, který se jmenoval „*Hüttl – Lohteich*“. Nedaleko od mauzolea před Hřbitovní cestu dorazil průvod zpět k výchozímu bodu, do kostela sv. Martina.

Lidé, kteří se procesí zúčastnili se doprošovali požehnání pro svoje pole a lány a jako věřící byli plní naděje.

V dřívějších letech byl pamětním dnem den sv. Jana Nepomuckého a slavil se jako druhý zemský svátek. V předvečer 16.května chodilo procesí v Jindřichovicích k vyzdobenému pomníku světce, kde se konala krátká pobožnost. Obec vlastnila na Horním náměstí sochu sv. Jana Nepomuckého v životní velikosti, která byla vytesána z kamene. Na podstavci je nápis z roku 1710 *Svatý Johanne pros za nás, kteří tě vysvětili*. Tvůrce sochy není znám. Náklady s tím spojené byly pravděpodobně uhrazeny ze z kostelní sbírky. Co rozlišovalo slavnosti Božího těla proti ostatním křesťanským slavnostem bylo procesí jako demonstrace křesťanské víry. Slavnostní průvod ve městě Jindřichovice měl každoročně stejný vznešený průběh a procházel stejnou cestou jako při oslavách zmrtvýchvstání. Usedlíci s velkou péčí a láskou provedli výzdobu podél cesty procesí. Domy a okna byly vyzdobené vlajkami, květinami a výtvary křesťanského umění. Po ukončení slavnostní bohoslužby v kostele odebralo se procesí ulicemi směrem k prvnímu oltáři zámeckého dvora. Zde, tak i u dalších tří oltářů evangelistů zpíval kostelní sbor ve spolupráci s dechovou kapelou. K tomu patřila hymna (oslavná báseň) a sakramentální požehnání, kromě liturgie a modlitby faráře.

Po uskutečnění svatých činů u oltářů na Zámecké cestě u domu s názvem (Stinglhaus) a u hospody U Zeleného Jindřicha pod širým nebem, provedl farář

⁴⁷ Srov. SEITZE, J. *Heinrichsgün*, Detingen am Mein Kolb-Verlag, 1972s.46

svátost oltářní a potom se s věřícími na cestě zpět zastavili u čtvrtého oltáře na Dolním náměstí u domu Roßmeislových. Slavnostní chvalozpěv, „*Velký Bože milujeme tě*“, ukončil v kostele eucharistickou slavnost.

Na svátek všech svatých a při památce zesnulých se vzpomínalo s velkou láskou na nebožtíky. Jako vzpomínka hořely na hrobech den a noc svíčky. Po ranní mši při památce zesnulých se procesí odebralo na hřbitov. Po rozjímání duše u velkého kříže na hřbitově farář procházel hroby a dával požehnání. Odpoledne se uskutečnil průvod v doprovodu věřících a kněze do zajateckého hřbitova u Kernbergu, kde se uctila památka zemřelých a cizích vojenských obětí.

Na výše uvedených procesích se podíleli občané, kteří vytvářeli religiózní život města Jindřichovice.⁴⁸

5.7 Dobrovolné spolky a farnost

Důležitým článkem ve farnosti byly dobrovolné spolky, které se prakticky účastnily veškerých slavností v Jindřichovicích. Spolky patřily neodmyslitelně do církevního života a byly zárukou kulturního dění. Spolky se zavázaly městu, že budou vystupovat na církevních slavnostech, zejména na Boží Tělo a o Velikonocích. Za to od města obdržely 6 hl. piva.

Spolky podporoval místní kněz Josef Weis a zároveň byl i předsedou několika z nich. Spolky, jako například spolek hasičů, pomáhaly ve farnosti, když bylo zapotřebí. Spolky začaly vznikat většinou v druhé polovině 19.století. Některé spolky začaly vznikat již začátkem století, jiné naopak koncem století. Kromě sportovních spolků, jako cyklistický spolek Blitz, existovaly také spolky hudební, politické, spolek hasičů a zemědělský spolek.

Cyklistický spolek „*Blitz*“ byl založen v roce 1899 Robertem Scherbaumem. V roce 1930 měl spolek 80 členů. V roce 1892 byl založen Pracovně-vzdělávací spolek, který však působil jen velmi krátkou dobu. Jednalo se o politicko kulturní organizaci. Tento spolek byl zrušen, protože politická situace té doby byla velmi vážná.

⁴⁸ Srov. SEITZE, J. *Heinrichsgrün*, Detingen am Mein Kolb-Verlag 1972, s.47

V roce 1870 byl založen spolek střelců z kuše a v roce 1872 zemědělský spolek.

V Jindřichovicích existoval také hasičský spolek. Hasičský spolek, stejně jako ostatní spolky, vystupoval na církevních obřadech. Slavnostním dnem pro sbor byl především svátek svatého Floriána. V tento den se členové předváděli ve slavnostních uniformách a za hudebního doprovodu šli do kostela na slavnostní bohoslužbu. Po bohoslužbě šli do spolkového lokálu, kam jim jindřichovický pivovar dodal 1 hl. piva zdarma. Také výroční hasičský ples byl výjimečnou událostí pro Jindřichovice a přilehlé obce. Hudbu obstarávala hasičská kapela Lössl. Ples se konal poslední listopadovou nedělí a to každoročně.

Tehdejší výbava sboru byla skromná. Mužstvo nebylo ani řádně vycvičené. Podle nařízení obecního řádu musel každý nový občan odevzdat na radnici dvě kožená vědra na vodu. Začátkem 19. století se hasičství celkově vylepšilo. Někteří majitelé domů měli za povinnost obstarat hasičské řebříky. V ostatních domech musely být k dispozici vědra na vodu a háky na strhnutí zdiva. V případě velkého ohně museli obyvatelé přinést přístroje k hašení. Oheň hlásil většinou ponocný, nebo místní hasičský sbor.

Dobrovolný hasičský sbor v Jindřichovicích⁴⁹ vznikl v roce 1886 z původního hasičského spolku založeného roku 1874. Tento sbor vznikl pod vedením občanů: France Josefa Rümmlera, A. D. Kerna a Karla Kauznera. Již před tím působila v Jindřichovicích Obrana, která byla požádána o pomoc při velkém požáru na Přebuzi dne 25.7 1869. Mladý sbor byl obzvláště podpořen od městského občana Josefa Lössla z Vídně, který podpořil sbor při jeho vzniku a také v něm dlouhá léta působil. Při založení sboru se změnila funkce předsedy spolku na post velitele dobrovolných hasičů. Zástupcem velitele se stal Johan Schindler a pokladníkem Wenzel Rölz. Kolem roku 1890 bylo ve sboru 110 členů a v roce 1935 bylo 68 členů aktivních, 11 čestných a 40 sponzorských členů. Výcvik mužstva a zodpovědnost za zásahovou pohotovost v době od roku 1900 do roku 1944 nesli velitelé: Dr. Peller, Adolf Moder, Josef Schrolt, Josef

⁴⁹Srov. SEITZE J. *Heinrichsgrün*, Dettingen am Mein, Kolb-Verlag, 1972 s.171-174

Schindler (obuvník), Robert Förster, Karl Lössl, Josef Hüller, Robert Schwab, Ludvík Winklhofer, Andreas Hüttl, Anton Wolfarth, Franz Pöschl a Fridrich Rölz. Posledním velitelem tohoto sboru byl Karl Meixner. Po roce 1930 pracoval jako vedoucí výzbroje hasičů Josef Tächl, který byl později sanitářem spolu s J. Schindlerem.

Přízemní hasičská budova s věží na sušení hadic stála blízko dolního náměstí, (té se užívá dodnes). Další menší budova na uložení stříkaček byla v horní v části obce. V případě požáru obce musela být přednostně použita ruční tlaková stříkačka. Z obecního účtu se dá vyčíst, že již v roce 1825 byl pro hašení požáru městem zakoupen stroj k hašení od Christiana de Valle z Chebu za 1700 zlatých. Co se týče výzbroje je známo, že 10 let po vzniku sbor vlastnil celkem 3 Pojízdné stříkačky s potřebnými hadicemi, řebříky, háky a vědry na vodu. V roce 1904 byla zakoupena nová sací a tlaková stříkačka na dvou kolech. V roce 1927 začalo motorizování výzbroje a to zakoupením jedné stříkačky s benzinovým motorem. Tento přístroj stál 43.000 Kč a byl z části hrazen z prodeje staré stříkačky do obce Milíře a z dobrovolných darů. Také bylo zakoupeno dalších 10 malých ručních stříkaček, které dostali hasiči z různých částí města. Tím se zlepšila první pomoc při místních požárech. Pořízením krátkých a dlouhých hadic, včetně závěsných a okenních řebříků, se vylepšila výzbroj sboru. Důležitá byla otázka opatření vody k hašení. Již v dávných dobách byly založené malé rybníky jako vodní nádrže, obzvláště v horní části obce, které byly napájeny s Horského potoka. Z těchto rybníků se brala voda na hašení. Když vznikl požár ve střední části obce, byla vytažena stavidla a s tím se dostávala voda do nádrží. Již v roce 1822 měl Ludvík Göttl za povinnost udržovat Göttlteich (Gettlův rybník) v pořádku, aby při požáru byla voda k dispozici. Tato povinnost byla dokumentována a uložena na městském úřadě. Město Jindřichovice velmi finančně podporovalo hasičský sbor. Mnoho akcí dokazuje výbornou přípravu hasičského sboru, předtím i spolků, potvrzených mnohými pomocnými akcemi v jiných obcích v 2. polovině 19. století.

Např. požár vzniklý 25.7. 1869 na Přebuzi, kde bylo zničeno 39 domů kvůli nedostatku vody, který zapříčinil vyschlý potok. Oheň uhasily až večer u

domu č. 153. Dále se sbor účastnil při velkém požáru v Sokolově, který vznikl v dopoledních hodinách 23.6.1874 a zničil 135 domů. Příkladnou pomoc prokázal hasičský sbor Jindřichovic při průtrži mračen 23. 3. 1893 na Hradecké.

Padesátileté jubileum hasičských spolků a sboru je spojeno s účastí všech hasičských sborů z okolí na zámecké louce. Této slavnosti se také účastnily nově založené sbory, jako dětský hasičský sbor v nových bílých uniformách a mosazných přilbách. Uniformy dětskému sboru propůjčilo město Ústí nad Labem. Starší uniformy a přilby byly majetkem sboru, ale slavnostní uniformy byly majetkem členů. Na této oslavě mladí předvedli ruční a tlakovou stříkačku z roku 1904 a sklidili velký úspěch. Z různých akcí v okolí se sbor účastnil např. 4.9.1892 při oslavě 25. jubilea Kraslického hasičského sboru, nebo dne 14.8.1904 hasičského dne v Krásné Lípě.

Krušnohorský domov patřil nejznámějším hudebníkům v Sudetech. Lidé si zpíváním vylepšovali náladu, jednotvárný život, který souvisel s bídou a bolestmi. Všude se zpívaly národní písně a hodně lidí umělo hrát na hudební nástroj. Z jejich řad pocházeli někteří talentovaní muzikanti.⁵⁰

Pěstování hudby a zbývající kulturní život ve městě provozovaly pěvecké spolky. Pěvecké spolky se skládaly z dobrých zpěvaček a zpěváků a při veřejných koncertech byli velmi úspěšní.

Založení pěveckého spolku „Euterpe“ jde až do roku 1865. Mezi zakladatele spolku patřili: muzikant Bäringer, doktor Martin Göbl, ředitel Martin N. Ludwig. Podle ústních pověstí, měl spolek vzniknout z členů spolku dýmek.

Jako další předsedové pěveckého spolku byli obchodník Karl Kautzner a správce panství Franz Kalser. Během jejich předsednictví a činnosti spolku byla pořízena vlajka. Vysvěcení vlajky proběhlo 29. července 1888. Patronkou vlajky se stala hraběnka Sitta Nostitz a pro dějiny spolku to byla velká událost. Vlajka se skládala z černé- červené a zlaté barvy. Na jedné straně byl vyšit zlatou nití Erb a na druhé straně byl vyšitý nástroj Lyra. Vlajkonošem se stal sedlářský mistr K. Kempf a Anton Moder a později byli vlajkonoši Karl Kern, Robert Förster a Alois

⁵⁰ Srov. SEITZE, J. *Heinrichsgrün*, Dettingen am Mein, Kolb-Verlag, s.167

Reinl.

Životním mottem spolku byli „zvučné tóny, svobodné slovo, zpěv v němčině a *Bůh náš poklad*“. Pěvecký spolek se věnoval hlavně sborovému zpěvu, měl ve zvyku zpívat kostelní písně a operety. Mezi osvědčený sbormistry byl ředitel Fejfar, Anton Schindler, Karl Reschny a Anton Föster a jiní. V lokále spolku „Café Fischer“ probíhaly pravidelně večery s písněmi a hudbou. Mezi členy spolku byli také herci, kteří hráli různé divadelní hry, například vystoupení „Der Tanz ins Glück“ tanec ke štěstí nebo „Winterliesl“. Tyto hry se většinou hráli na silvestrovský večer nebo osm dní po masopustu, kdy se ukázalo, co kdo umí.

Je nutné podotknout, že v roce 1884 byl v obci i divadelní spolek. Herci byli zároveň členy pěveckého sboru. Spolek byl rozpuštěn v roce 1893. Při poslední divadelním vystoupení v hostinci „Winkelhöfer“ pekař hrál hlavní roli ve hře „Křivá přísaha sedláka“.

V roce 1890 měl spolek 26 aktivních a 57 přispívajících členů. Později se rozrostl na více než 40 zpěvaček a zpěváků. Zásluhy na tom měli především: ředitel Mittelbach (předseda), vedoucí sboru Anton Schindler a další členové Robert Förster, Franz Tutz, Willi Dürschmidt, Anton Moder a Adolf Schindler. Bylo tradicí, každoročně na svátek všech svatých, zazpívat smuteční písně na katolickém hřbitově a na hřbitově válečných zajatců u Kernbergu. V roce 1919 se slavilo 50 výročí spolku.

V Jindřichovicích působily dvě velké hudební skupiny. Jedna skupina pod vedením Josefa Lesla, Franze Keilwertha a Augusta Poschla. Uvedení hudebníci působili současně jako učitelé hudby mládeže. Hudební skupiny s pěveckým sborem tvořily významnou součást kulturního života jindřichovické farnosti.

V Jindřichovicích působila také mládežnická hudební dechová skupina pod vedením Augusta Poschla. Kapela měla celkem 24 členů a úspěšně vystupovala na městských koncertech v okolí. Druhou kapelu vedl Franz Keilwerth a později jeho syn Ludwig Keilwerth, která měla 46 členů, z toho 3 dívky.

Ve farnosti se též velmi pečovalo o kostelní hudbu. Z tohoto důvodu vlastnily Jindřichovice pěvecký sbor, který se skládal z velkého množství zpěvaček, zpěváků a také muzikantů. Ke starým mistrům sboru patřili např. učitel Rölz, Daniel Martin, Ed. Feyfar, ředitel a učitel místní školy a učitel hudby Josef Lößl. V roce 1930 převzala vedení sboru teprve sedmnáctiletá provdaná Erna Kern od svého dědečka Lößla.

Ve stejném roce prostřednictvím osvědčeného hudebníka Lößla byl sestaven nový kostelní sbor a na základě vytrvalé práce měl sbor velký úspěch. Díky velké spoluúčasti města a s ohledem na jejich píli, mohli sólisté vystupovat i bez cizí pomoci. Již mnoho let při slavnostech církevního roku se zavedly bohoslužby, kde společně vystupovaly sbor, varhany a orchestr. O vánocích se zpívalo při duchovní bohoslužbě. O Velikonocích, především na Velikonoční pondělí se zpívaly německé pašije (Umučení Krista) a Nejsvětější srdce Ježíšovo, bohoslužba od Grubera a zazněly varhany společně s orchestrem. Varhany zazněly spolu s orchestrem při slavnostech k svátku Nanebevstoupení panny Marie a v kostele zazněla skladba Cantate Domino č.2, Festmesse von Karl Nußbaumer. Při církevní slavnosti na svátek sv. Martina zazněla při bohoslužbě skladba od významného skladatele France Schuberta zpívaná čtyřhlasně v doprovodu orchestru a varhan.⁵¹

Kostelní sbor měl v této době 20 až 25 členů, kteří měli krásné hlasy a skládali se z altistů, sopranistů a tenorů. Sbormistr potřebné noty uchovával v archivu kostela, kde se o noty pečovalo a potřebný materiál se neustále doplňoval. Vykonáváním liturgického úřadu s úctou k Bohu a vytvoření hudební podoby a oběti zasluhují členové kostelního sboru velké uznání. Takové služby stanovuje církevní smýšlení, nezištnost a obětavost a současně tvoří přátelskou spojitost, kterou členové sboru tehdy cítili. Bylo radostné a povzbudivé, že pěvecký sbor má dobrého ducha a že členové sboru drží pohromadě a pečují o hudbu. Tyto zásluhy se netýkaly pouze působícího sbormistra kostelního sboru v Jindřichovicích, ale i všech členů, kteří k tomu s patřičnou náležitostí přispěli⁵²

⁵¹ Srov. SOKA Sokolov, Farní kronika č.241 s.138

⁵² Srov. SEITZE J. *Heinrichsgrün*, Dettingen am Mein, Kolb-Verlag, 1972 s.169-171

5.8 Jindřichovice za první světové války

Během války byl v Jindřichovické farnosti zaznamenán nedostatek kněží. Jediným knězem ve farnosti bez kaplanů byl Josef Weis. Proto jako pomocná síla byl povolán se souhlasem Premonstrátů otec Wendelin Hauschild. Duchovní otec z řádu premonstrátů byl ustanoven jako provizorní kaplan až do konce školního roku 1918. Místní farníci v něm našli oporu během těžkých válečných let, kdy se chudoba místních občanů rapidně zhoršila.

Během 1. světové války se v Jindřichovicích zřídil zajatecký tábor.

Město, ležící daleko od vlastních bojišť obležené vlasti, se tak stalo nedobrovolným shromaždištěm válečných obětí. Byli to váleční zajatci z ruských, srbských a italských bojišť.

Se zajatci přišli do tábora i jejich duchovní. Zajatci, kteří zde v táboře pobývali byli především pravoslavného vyznání, ale i vyznání katolického. Nejstarší pravoslavný duchovní byl biskupem a bylo mu již 92 let. Přišel do tábora se svým pravnukem, kterému bylo 8 let. Bohoslužby se konaly každou neděli v táborové kapli. Nedělní bohoslužby se prováděly v odpovídajícím ritu. Mezi duchovními byl i jeden srbský polní duchovní. Do zajateckého tábora docházel i jindřichovický kněz Josef Weis. Důvodem jeho návštěv byli nemocní zajatci, které chodil zaopatřovat. Časté nákazy si vyžádaly až 40 obětí denně. Jednalo se o nákazy jako byl tyfus, skvrnitý tyfus a tuberkulóza. Později nedostatkem potravin se situace ještě více zhoršila. Každý den vyprovázeli duchovní zesnulé zajatce na poslední cestu na hřbitov za lesem. Pohřbů se účastnili i civilní obyvatelé Jindřichovic. Panovaly také velké obavy, aby se nákaza nerozšířila do města.⁵³

Zajatecký tábor vznikl začátkem června roku 1915. Po mnohých prohlídkách komise vedené generálem Raudnitzem bylo rozhodnuto zříditi tábor válečných zajatců mezi tehdejším hostincem Mýto a oborou a rodinou

⁵³ SOKA Sokolov, Farní kronika č. 241 Jindřichovice

Kernbernových. Brzy nato bylo dostavěno válečné stavební oddělení, které zřídilo své kanceláře v domě paní Theresie Sworčík a již 17. června přišli do Jindřichovic první zajatci. Byli to Rusové, kteří zde měli vybudovat příkop pro vodovodní vedení. Rusové bydleli v provizorních domech v místě kde se stáčela silnice do Rotavy, na její pravé straně ve směru do Jindřichovic. 13. července byly ve škole zabrány čtyři učebny a změněny v kanceláře táborové evidence. Ještě dříve byla zabraná učebna v domě pekaře Josefa Haselbauera. Ve škole bylo šest kancelářů. Učebna čtvrté třídy patřila veliteli tábora a jeho pobočníkovi. Byli to plukovník Franz Lazer a nadporučík Franz Hussak. V dalších dnech byl do školy zaveden telefon spojující táborové velitelství s poštovním úřadem. Později byla do budovy školy umístěna vojenská pokladna a také stálá strážnice.⁵⁴

25. října se přestěhovaly vojenské kanceláře do nově vybudovaných domů vpravo od vstupu okresní silnice směrem do tábora. Během měsíce října byly dohotoveny dvě vodovodní vedení pro tábor, jedním přitékala voda směrem k Císařské silnici. Technický poradce ing. Košal dělil tábor na:

1. Obytné baráky (100) ve čtyřech skupinách)
2. Centrální uprchlíkové zařízení s umývárnou, prádelnou a skladem
3. Oddělení pro zajaté důstojníky, s pěti velkými domy a jedním oddělením pro vzpurné důstojníky
4. Infekční oddělení s 12 sanitárními baráky a 1 nouzovým domem
5. Oddělení pro lehce nemocné: 14 domů, každý se sprchou, kuchyní a prádelnou
6. Sprchy a prádelny: 2 s baráky pro sanitární personál
7. Pekárenské oddělení: 2 pekárny, 4 přináležející sklady, pekárenská kancelář a 3 sklepy na brambory
8. Strážní skupina 14 obytných baráků, 1 barák pro lehce nemocné, 1 kuchyňský dům s jednou sprchou s umývárnou, 1 kantýna, 1 sklad
9. Domy s posuvnou střechou a kuchyně, 6+1

⁵⁴ Brandl, H. *400 Jahrfeier der Stadt Heinrichsgrün 1537 -1937*, s.77 -80

10. Důstojnické baráky a kanceláře, důstojnická stravovna 7, kuchyně, 1 stáj, 1 poštovní úřad a 1 barák pro nižší důstojníky

11. Detašovaná strážnice, 2 obytné domy, 1 důstojnický barák, 1 kuchyně, všechny strážní budovy se strážními věžemi, vše bylo v tu dobu telefonicky propojeno

12. Sklady slámy 4 ks, a 1 kaple

Stav mužstva: nejvyšší stav mužstva 28 000, vlastní důstojníci s lékaři, lékárníky a feldkuráty, asi 40 osob.⁵⁵

Denní režim pro zajatce zahrnoval budíček již v 6 hodin ráno, snídaně- černá káva a chléb, pak hlášení. Nástup mužstev – přinesení dřeva, přivlečení poštovního vozu z Anenského Údolí. Koně neměl tábor k dispozici. Transport potravin, doprava uhlí od šachet, přinesení stavebního materiálu, další činnost v pracovních kolonách museli zajatci tahat sami. V 11 hodin bylo velmi skromné stravování, především ke honci války, kdy se již potravin nedostávalo. Odpolední přestávka trvala do 14 hodin, pak se opět pracovalo a čekalo se na rozkaz, který byl okolo 17 hodiny. Následovala svačina- káva a chléb. Ve volném čase se zajatci věnovali vyřezávání. Vyřezávali umělecké dózy, hole a řezby vkládané do lahví. Důstojníci si pořídili divadlo.

V zimě trpěli zajatci značně drsným podnebím Krušných hor, které navíc zhoršovala otevřená poloha tábora a obytných baráků, nedostatečná strava a chatrné oblečení. Mnozí Rusové říkali: „ Tady je Sibiř!“

Strasti války se v nepřátelské zemi zajatcům nevyhýbaly, ale zdejším zajatcům se nevedlo lépe. Ostatný drát a kabel vysokého napětí byl natažen kolem tábora, vše elektricky osvětleno. Záchody, žumpy, kanalizace, fekální odkaliště, fekální spalovací věž, lanovka do Rotavy souběžná s lanovkou na šterk, hydranty pro případ požáru, táborová hasičská služba, hasící přístroje, táborová železnice, železnice úzkokolejka na dopravu uhlí, zahradnictví, mnoho skladišť, muniční sklady, hřiště, dům pro nakažené tuberkulózou a dalšími infekčními nemocemi, hřbitov, (srbský hřbitov, je ještě nyní zřetelný), márnice. V táboře byly někdy i

⁵⁵Srov.KOLBESOVÁ, M. *Mausoleum Jindřichovice*, Sborník Chebského musea s.58-61

ženy s dětmi.

Jako poslední přišli do tábora Italové, kteří zde zůstali do konce války. 1. listopadu 1918 opustil tábor poslední český důstojník. a 3. listopadu, v neděli, byl tábor vydrancován.

Na tom se podíleli nejen obyvatelé všech vrstev, včetně lidí z Jindřichovic a okolí, nýbrž i mnozí lidé ze sousedních okresů.

Vyhladovělí lidé rozhořčení dlouhou válkou se zmocňovali především potravin, oděvů, předmětů ze zařízení, které považovali za „plen“. Ve vzbouřeném davu byli již i vojáci, kteří se vraceli z války domů. Jeden z nich, který se jmenoval Helgert byl zastřelen četníkem. Přibližně 700 Italů, kteří ještě zůstávali v táboře, zachovali disciplínu i bez strážců, dělili se o zbývající balíčky pro zajatce a opustili po několika dnech tábor, aby odjeli do vlasti. Jen ten, kdo poznal všeobecnou bídu obyvatel a nedostatek nezbytných životních potřeb v tehdejších dobách, pochopí a omluví jednání obyvatel od 3.–10. listopadu 1918. Nebylo domácnosti, kde by byl kousek mýdla, po celé týdny ani kousek chleba, nebyl cukr, maso, máslo a sádlo byly neznámy celé měsíce, čtyřleté děti dosud nespátřily housku, mnohé děti neměly žádné prádlo, žádné boty, stejně jako dospělí.

Tábor byl postupně rozebrán a dřevo z tábora si místní lidé později brali na stavbu domů. Protože v táboře byly časté epidemie skvrnitého tyfu a tuberkulózy, nakazili se někteří dospělí i děti tyfem, na který později zemřeli.⁵⁶

Dnes již nespátříme ze zajateckého tábora téměř nic. I v místech dřívějších lesů a houštin jsou pole a louky. Zůstal srbský hřbitov a zbytky čističky. Vodovodní reservoár byl přeměněn na mausoleum, kde jsou uchovány asi 8000 malých rakví s pozůstatky zde zemřelých zajatců a tak našli v Čechách důstojné místo k odpočinku.

5.9 Oslava 400 let od založení Jindřichovic

Oslava 400letého výročí založení Jindřichovic bylo velkou událostí. Tuto

⁵⁶ Srov. BRANDL, H. *400Jahrfeier der Stadt Heinrichsgün*, Gustav Ruhle, Kraslice 1937 s77.

významnou událost, která se stala v roce 1937 zachycuje jindřichovická farní kronika.

Od 23. července do 26. července roku 1937 se konala oslava 400 let oslavy města Jindřichovice. Již v roce 1936 městská rada ve spolupráci s Krušnohorským spolkem chtěla tuto slavnost realizovat ve velkém rozsahu. Jindřichovice patřily mezi chudý kraj, proto se od této události očekával velký finanční výtěžek, který měl posílit ekonomiku města. Tato významná událost přilákala lidi z jiných farností. Oslava Jindřichovic se mohla pyšnit velikou účastí.⁵⁷

První dva dny slavnosti se příliš nevydařily, neustále přšelo, počasí se umoudřilo až poslední dva dny slavnosti. Nedělní slunečné počasí se velmi vydařilo. Účast byla veliká, odhadovala se na 10 000 lidí. Začalo se již v pátek večer s pochodněmi. Dále se hrálo divadlo „Die deutsche Frau Elizabeth“ (Německá žena Alžběta). V sobotu dopoledne byla slavnostní schůze městské zprávy v Hüttlhausu (v domě pana Hüttla). Současně byla otevřena výstava spotřebního zboží. Na výstavě byly vidět výrobky, které se zde vyráběly. Dále bylo otevřeno místní museum v obecné škole. Slavnostní program se odehrával na střelnici. V neděli ráno v 6 hodin začal hudební průvod vyhrávat a lidé měli hudbu jako budíka. V 8 hodin zazněly z kostelní věže trumpety. V půl deváté se na náměstí před kostelem konala mše svatá, kterou celebroidal děkan Josef Weis. Účast na mši byla tak veliká, že kapacita kostela na to nestačila. Z tohoto důvodu se mše svatá konala na náměstí před kostelem. Pak následovala památka padlým u válečného pomníku. Dále vystoupily spolky, které měly také své vystoupení a sezení. Davy proudily na slavnost již od rána. Restaurace byly přeplněné. V horním náměstí se hrálo divadlo Švédové v Jindřichovicích. Ve 13 hodin byl slavnostní průvod městem. Četníci a policisté se starali o pořádek ve městě. Průvod končil u Schaft wiese. Zde začal pouťový život. Cizí hosté se šli podívat do Mausolea a také do obory na bílé jeleny, kteří byli chloubou panství Nostitzů. Tisíce návštěvníků bylo spokojeno. Byl to nerušený průvod. Jindřichovická

⁵⁷ Srov. SEITZE J. *Heinrichsgrün*, Dettingen am Mein, Kolb-Verlag, s.274-277

slavnost byla uskutečněna v době krize, která převážně postihovala pohraničí. Tato akce měla za úkol přilákat co nejvíce hostů, kteří zde nechali svou útratu a pomohli tak místním živnostníkům. Hlavním iniciátorem byl Anton Schindler, který to měsíce připravoval a dal do této přípravy všechny svoje síly.⁵⁸

⁵⁸ SOKA Sokolov, *Farní kronika* Jindřichovice, kniha č.241, s.207

6. Jindřichovická farnost a další farnosti Sokolovského vikariátu v době odsunu německého obyvatelstva a v čase počátků komunistické diktatury

6.1 Odsuny

Zásadním okamžikem, který ovlivnil životy všech obyvatel v pohraničí a tedy i v Jindřichovicích, byly odsuny. Ty ovlivnily nejen životy rodin v celých generacích, ale také se naprosto proměnil náboženský život. Řada čelních představitelů nacismu ještě před rozhodnutím v Postupimi nasměrovala své kroky na území ovládané americkou armádou, protože nikdo z nich netoužil padnout do rukou Rudé armády. Z tohoto pohledu je pochopitelné také chování civilního obyvatelstva, které odmítalo pracovat na polích a udržovat polnosti i statky v provozu, protože věděli, že o ně přijdou.

Všichni, kdo byli zařazeni do odsunů, byli rozčleněni do VIII. kategorií. Jediní, kdo měli výjimku a nebyli do odsunů zařazeni, byli odborníci, za které nebyla adekvátní náhrada. Hlavní a nejmasovější vlna odsunů začala v roce 1946. Odpůrci fašismu zamířili v odsunech do tzv. sovětské zóny.

Odsun se samozřejmě týkal také německých kněží, což vedlo 1. února 1946 zmocněnce pražského arcibiskupského ordinátu k žádosti zaslané Okresní správní komisi, aby ti duchovní, kteří nebyli spojeni s nacistickým režimem, byli zařazeni až do posledního transportu. Hlavním důvodem pro tuto žádost byla potřeba vedení a předání matrik novým duchovním, kteří teprve měli přijít. Velká část německých obyvatel žádala v tomto období o československé státní občanství, avšak uspěla jenom nepatrná část. Do konce roku 1946 odjelo z Kraslicka celkem 18. transportů a Jindřichovice, jako i mnoho jiných míst, se během krátké chvíle stali vylidněným městem.

Nové domovy hledali odsunutí obyvatelé především v menších městech a na vesnicích, protože z velkých měst zbyly většinou jenom trosky, kde nebyl dostatek domů pro ubytování vlastního obyvatelstva. Ale nový domov se nikomu z odsunutých nehledal snadno, a tak mnoho obyvatel zažívalo nové a nové

stěhování, protože situace v poválečném Německu byla více než složitá. Z Kraslicka zamířila převážná část vysídlenců do Bavorska a Hesenska. Místní historik Václav Kotěšovec uvádí: „Po válce a odsunu dosáhla větší města jen 28% předválečné hustoty obyvatelstva a v důsledku nedostatku pracovních sil došlo zejména v padesátých letech k značné devastaci zemědělských i průmyslových podniků, půdy i bytového fondu“.⁵⁹

Pro samotnou církev, a tedy i malou farnost v Jindřichovicích, nebylo vítězství nad nacismem úlevou, ale vzhledem k blížící se komunistické vládě další a velmi bolestivou skutečností. Do této chvíle byla farnost v Jindřichovicích, místem naplněným věřícími a kostel byl pro ně místem často i rodinných setkání, nejen při mši. Okamžik vylidnění využila naprosto dokonale v prvních poválečných letech Rudá armáda, která v připravených akcích, nebo v individuálních záležitostech odvezla z Jindřichovického kostela, zámku a jeho kaple mnoho cenností, především pak zlatých předmětů a obrazů. Jestliže k tomuto neblahému působení oficiální armády přičteme mnoho dalších méně či více organizovaných skupin, dostáváme ucelenější obrázek o stavu vesnic v pohraničí. Posledním kamínkem do mozaiky pak byli nově příchozí, kteří našli Jindřichovice jako prakticky prázdné město, avšak plně funkční, takže co ještě zůstalo, bylo vyrabováno od těch, kteří se zde nechtěli usadit. To samozřejmě nemohlo minout církevní majetek, z kterého po tomto všem zůstalo opravdu jen torzo.

Z tohoto všeho je jasné, že církev v okamžiku, kdy se k moci dostali komunisté, měla plné ruce se záchranou zbylého majetku a naprostá výměna obyvatel ji našla prakticky nepřipravenou. Vítězný únor pak pouze zpečetil, co již bylo započato, a kněží se stali loutkami v rukou nových mocipánů. Katolická církev na Sokolovsku a Kraslicku, tedy i v Jindřichovicích, měla z pohledu celku, myšleno církve, velké štěstí. Štěstím byla vlna reemigrantů, kteří přišli z Rumunska, Maďarska, Slovenska a dalších východních zemí, protože drtivá většina těchto obyvatel byla věřících, což bez větší námahy naplnilo kostely a

⁵⁹ Srov. KOTĚŠOVEC, V. *Kraslická kronika*, Domažlice, 2006, s. 215-218.

komunistická moc, zastupovaná církevními tajemníky byla, tedy alespoň v prvních poválečných a totalitních letech bezmocná proti soudržnosti obyvatelstva a kněží, tedy církve.

S odstupem času a díky znalostem dalšího vývoje můžeme roky 1945 – 1948 považovat za krátké okamžiky svobody. I toto krátké období bylo pro církve a všechny, kteří smýšleli demokraticky, podstatné a přínosné, protože společnosti jako celku byla dána příležitost poválečného startu své činnosti a jakéhosi znovuzrození.⁶⁰

5.2 Srovnání života ve farnostech Sokolovského vikariátu

Jindřichovická farnost patřila v poválečném období do Sokolovského vikariátu. Celý tento vikariát byl spjat s německým obyvatelstvem, protože v něm tvořili nejpočetnější skupinu věřících. Reemigranti ze Slovenska, Rumunska, Ukrajiny, nebo Maďarska, také měli náboženský život hluboce zakořeněn ve svých životech, ale na mnoha místech pro ně bylo velkým problémem sžít se s německým prostředím, které doslova dýchalo z každého kostela, fary či kaple. Nejvlažnější skupinou ze všech obyvatel, kteří byli v jednotlivých farnostech, byli občané české národnosti, kteří církve vnímali především jako organizaci zajišťující obřady patřící k „dobrému“ životu (svatby, křty, pohřby aj.), ale jinak byla jejich účast na církevním životě velmi nízká.

Pokud pro srovnání nahlédneme do života několika farností, které se stejně jako Jindřichovická, nacházeli v Sokolovském vikariátu, porovnejme také počet obyvatel, kteří zde žili před a po válce a odsunech. Jindřichovice 3.268 obyvatel v roce 1930 (420 v roce 1949), Bublava 3.837 (430), Kostelní 1.255 (68), Krajková 4.257 (1.566), Rotava 3.095 (573), Liboc 1.029 (104), Kraslice 19.338 (4.912), Chlum sv. Máří 4.738 (2.558), Stříbrná 3.793 (576), Krásná Lípa 3.073 (169), Habartov 5.625 (3.845), Přebuz 2.422 (152), Krásno 2.093 (789), Svatava 4.145 (2.349), Kynšperk nad Ohří 9.191 (5.462), Oloví 3.021 (1.458), Lomnice

⁶⁰ Srov. JAN, L. *České církevní dějiny ve druhé polovině 20. Století*. CDK, Brno, s. 82.

5.134 (2.837) a Sokolov 20.663 (13.152). U dalších farností jako jsou Kostelní Bříza, nebo Čistá, se počty nedochovaly.⁶¹

Samotná farnost *Jindřichovice* byla místem, kde reemigranti tvořili de facto veškeré obyvatelstvo městečka. Jejich vztah k církvi, k církevnímu životu, byl velmi aktivní a každodenní. Víru si všichni nově příchozí přinesli ze svých předchozích domovů, avšak i zde po nějaké době začaly vznikat v církevním životě trhlinky. Postupem doby docházelo k odcizování s místním knězem, jímž byl Dr. Buczko. Hlavním problémem byla podle dochovaných materiálů komunikace, protože dle materiálů hovořil Pater Buczko pouze maďarsky, což bylo pro většinu zde žijících lidí nedostatečné.⁶²

Dalšími místy, která měla k Jindřichovické farnosti velmi blízko, byla farnost Oloví či Stříbrná a to už proto, že místní kněží při různých příležitostech, jako byly poutě, či svátky, navštěvovali zdejší farnost a vlastně pomáhali propojovat církevní život napříč jednotlivými farnostmi. Oproti Jindřichovicím zůstala v těchto obcích poměrně velká skupina věřících, a na faře v Oloví také německý kněz, jímž byl Dr. Zichrasser, kterému byl sice povolen odsun, ale z důvodů, které bychom si mohli spíše domýšlet, zůstával dále v Oloví a přes četné žádosti o odchod do Německa, zůstávaly úřady hluché a slepé.⁶³

6.3 Církevní obřady

Veškeré církevní akce, které se konaly po nástupu komunistů k moci, v jednotlivých farnostech museli být hlášeny a tím pádem také povoleny. Každý kněz, který měl svěřenu nějakou farnost, a Dr. Buczko nebyl v tomto pohledu výjimkou, musel psát žádosti a zdůvodňovat proč a za jakým účelem se daná akce koná. Všechny žádosti směřovali na Okresní národní výbor v Sokolově, nebo v pozdějších letech do Kraslic, kde se jimi příslušný církevní tajemník zabýval a samozřejmě z moci jemu svěřené lidem rozhodoval.

Jak zůstalo nezměněno do dnešních dnů, nejvýznamnějšími církevními

⁶¹ Srov. Catalogus Cleri 1948, s. 215-219.

⁶² Srov. Catalogus Cleri 1948, s. 139-141.

⁶³ Srov. Catalogus Cleri 1948, s. 215-219.

svátky jsou Velikonoce. A právě na tyto svátky byla ze strany církevního tajemníka upřena největší pozornost. Co se týká totalitního režimu, nebyl na to sám, protože velmi aktivní v těchto dnech byla také státní bezpečnost a o některých letech se v archivních materiálech dochovaly záznamy. Z nich můžeme vyčíst, že v roce 1955 byla do Jindřichovic naplánována protiakce, které se zúčastnilo mnoho dětí a dospělých. Smyslem takové protiakce bylo ukázat lidem zbytečnost vyznávání víry a přimět je účastnit se místo církevních svátků, světských zábav a jiných podniků. Takže se v takovéto dny promítaly filmy pro děti i dospělé v improvizovaných kinech, probíhalo loutkové představení, nebo bylo uspořádáno sportovní odpoledne. A ač se snaha církevních tajemníků a dalších složek totalitního režimu často mýjela účinkem, postupem let začal počet věřících klesat a účast na církevních slavnostech se začala postupně vykořeňovat ze života jednotlivců i rodin.⁶⁴

6.4. Opouštění církve

Totalitní režim ve svých represivních složkách a prodloužených rukách, jimiž byli církevní tajemníci, se opravdu snažil. Této snaze napomáhalo i celkové klima, které prostoupilo celou společnost sevřenou strachem a nesvobodou. A tak i v Jindřichovicích, začalo postupem let docházet k odchodům z církve, nebo k přestupům na jinou víru než katolickou. Reemigranti, kteří byli většinou nevzdělaní a často neuměli číst a psát snadněji podléhali tlakům a stávali se snadnou kořistí církevních tajemníků. Pakliže můžeme použít archivní materiály, zjistíme, že v celém Sokolovském vikariátu vystoupilo v roce 1952 z římskokatolické církve 109 lidí. Oproti tomu nově příchozí byli pouze 3.⁶⁵

⁶⁴ Srov. SOKA Sokolov, fond ONV Kraslice, č. inv. 1939, sign. Církv/9, Bohoslužby a církevní průvody

⁶⁵ Srov. SOKA Sokolov, fond ONV Kraslice, č. inv. 884, sign. 290.1, vystoupení z církve a změna náboženského vyznání.

6.5 Dr. Buczko vs. církevní tajemník

V hledáčku církevního tajemníka se samozřejmě velmi často nacházeli také kněží. Administrátorem farnosti v Jindřichovicích byl v poválečných letech Dr. Buczko. Zkušenost církevního tajemníka hovořila v jeho případě o snazší práci, protože neumí kromě maďarštiny žádný jiný jazyk a proto mezi farářem a věřícími nevznikl žádný pevný vztah. Avšak i u tohoto duchovního je důležité působit na jeho myšlení, protože se nerad podřizuje a nedostatečně plní úkoly, které jsou na něho kladeny. Jako výhoda pro režim bylo v jeho případě shledáno, že při mši sv. hovoří a čte pouze latinsky, takže nemůže na věřící působit negativně politicky. Avšak ani u něj, tak jako u dalších kněží na okrese, nebyl shledán dostatečný vztah a správný poměr k lidovému zřízení a bylo konstatováno, že se spíše izoluje na úsek vykonávání bohoslužeb.⁶⁶

6.6 Osoba Dr. Buczka

Narodil se 18. září 1893 v Jaxberimy v okrese Jasnosť Kunzolak. Byl maďarské národnosti a československé státní příslušnosti. Byl svobodný, římský katolík. Do západních Čech přišel jako reemigrant 15. května 1948 a jako první místo pobytu je zmíněna Rotava. Jmenovaný je kanovníkem Řádu premonstrátů a je doktorem přírodních věd. V červnu roku 1949 mu Okresní akční výbor povolil sloužit mše sv. na Rotavě. Od 1. ledna 1949 začal působit jako duchovní v Jindřichovicích, okres Kraslice. Jeho výkon funkce je omezen pouze na mše svaté, protože hovoří pouze maďarsky. Z dřívější doby o něm nejsou dochovány žádné záznamy, protože přišel z Maďarska. V této době se u něho projevuje dosti kladný poměr k lidově-demokratickému zřízení. Toto sám prokázal při oslavách zahájení dnů Československo-Sovětského přátelství, kdy se spolu s věřícími odebral ihned po skončení mše svaté k nově odhalenému pomníku Československo-Sovětského přátelství v Jindřichovicích. Aktivně se účastní sběru léčivých bylin a při akci klášterů a zajištění duchovních podporoval snahu státu.

⁶⁶ Srov. SOKA Sokolov, fond ONV Kraslice, č. inv. 885, sign. 290.2, Církevní politika, sledování

Při mírovém hlasování podepsal hlasovací lístek s tím, že si již nikdy nepřeje válku a chce dožít v míru. Od 1. Zářít roku 1947 je ve výslužbě a byla mu přidělena penza ve výši 1000,- Kč měsíčně. O politiku a dění ve společnosti nejeví zájem. Jeho koníčkem je farní zahrada a včelstvo, které chová a také sběr léčivých rostlin. Pro vyšší funkce se s ním nedá počítat, protože je již pokročilého věku a je nemocný. U věřících je pro svoji klidnou a tichou povahu oblíben.⁶⁷

6.7 Dopis věřících

Avšak ne vždy, byli věřící se svým farářem spokojeni o čemž svědčí dopis, který byl sepsán věřícími v Jindřichovicích a poslán Kapitulní konzistoři v Praze. Církevní tajemník k tomu napsal: *“Posíláme Vám opis žádosti zaslané kapitulní konzistoři v Praze, který jsme obdrželi od věřících v Jindřichovicích. Z uvedeného opisu vysvítá, že v Jindřichovicích byla vyvolána podpisová akce, kterou má být dosaženo výměny duchovního. Situace v Jindřichovicích je nám známa, protože jsme již několikrát usilovali přimět vikáře Feixe k rozhodnutí o výměně Dr. Buczka pro neznalost řeči a špatný zdravotní stav, vždy však bez výsledku. Byli jsme rozhodnuti po jeho uzdravení po dohodě s církevním odborem KNV a vikářem řešit obsazení Jindřichovic, ale nepředpokládali jsme, že neznámý organizátor sáhne k vyvolání podpisové akce, která v každém směru je nežádoucí a škodlivá. Proto církevní oddělení KNV postupujeme tuto záležitost k projednání a prošetření, kdo je iniciátorem podpisové akce věřících. Podle dohody, kterou máme s kapitulní konzistoři v Praze, nebere kapitulní vikář podobné podpisové akce na vědomí a nezbyvá se jimi. Sdělte nám proto Váš názor na tuto akci i Vaše stanovisko k výměně duchovního, případně jak si představujete vyřešení tohoto případu. Kapitulní konzistoř bude řešit výměnu duchovního pouze na naše požádání.”*⁶⁸

⁶⁷ Srov. SOKA Sokolov, fond ONV Kraslice, č. inv. 889, sign. 292.0, Posudky duchovních 1949-1954.

⁶⁸ Srov. SOKA Sokolov, fond ONV Kraslice, č. inv. 889, sign. 292.0, Posudky duchovních 1949-1954.

6.8 Vzpomínky pamětníků

Kateřina Hájková

Páter Buczko byl velmi vstřícný k lidem. Přestože ve všech oficiálních dokumentech stojí, že uměl pouze maďarsky, musím říct, že částečně mluvil německy a také česky a slovensky. Mše svaté jsme měli každou neděli a také pravidelně ve čtvrtek. Já sama jsem přišla s rodinou do Jindřichovic z Rumunska a celá naše rodina byla silně nábožensky založená. Když jsme přišli do Jindřichovic, tak tady nebyl žádný kněz a pouze dojížděl jednou za týden páter Faix z Kraslic do Rotavy, kam jsme chodili každou neděli pěšky. Páter Faix byl velmi překvapen, když jsme se s ním setkali, že jsme z Rumunska a že je mezi námi tolik věřících lidí. Tak velký počet věřících, kteří každý týden docházeli do kostela na Rotavu, vedl pátera Faixe k tomu, že dal podnět, aby byl do Jindřichovic instalován kněz, který se bude starat o početnou farnost. A tak přišel do Jindřichovic páter Buczko. Z počátku nebyl nikdo z věřících příliš nadšen, protože všichni se domnívali, že páter Buczko mluví pouze maďarsky a až postupem doby jsme se s ním seznamovali a poznávali, že to je dobrý člověk, zapálený pro Boha a službu pro nás věřící. Kromě nás, kteří jsme přišli z Rumunska, přišli další rodiny z Bulharska a Slovenska. Když začal páter Buczko po svém nástupu do Jindřichovic sloužit mše sv., tak kostel byl zcela naplněn. Věřících bylo tolik, že někteří museli zůstat venku, protože se všichni do kostela nevešli. Varhanice dojížděla z Kraslic a později také jedna z Rotavy. Při mších četl páter Buczko latinsky, ale promluvy byli v češtině, nebo slovenštině. Po roce 1949 jsme vždy na svátek chodili procesí, ale tahle záležitost trvala pouze krátkou dobu a později se od tohoto upustilo. Procesí se připravovala vždy v sobotu a chodilo se po celé vesnici. V Jindřichovicích se postavili čtyři oltáře, ke kterým procesí směřovala. U každého z nich se konala krátká pobožnost. Vycházeli jsme vždy od kostela a tam se také každé procesí zakončilo. Cestou jsme vždy zpívali písně z kancionálu. Páter Buczko byl velmi komunikativní a

velmi často chodil navštěvovat rodiny s dětmi, nebo přijímal spoustu věřících na faře. Vztahy mezi lidmi byly velmi dobré a to přesto, že zde zůstala malá skupinka původních obyvatel. Většina lidí z vesnice pracovala ve sklárně v Oloví, nebo na statku v Jindřichovicích.

Aurelie Pavelková

Paní Aurelie je jednou z těch lidí, kteří zde zůstali z původního obyvatelstva. Před odsunem ji zachránilo, že si vzala reemigranta, který se za ni ještě musel zaručit. Podle jejího svědectví byl po roce 1949 kostel velmi navštěvovaný, protože z Rumunska přišlo do Jindřichovic mnoho rodin z několika tamních vesnic a již se navzájem znali. Z původních obyvatel zde zůstali Holzingerovi, Terstroví, Bauerovi a Špindlerovi. Pan Špindler byl v Jindřichovicích kostelníkem. Místní statek se po válce přejmenoval na Horské pastevní družstvo.

Františka Majdánková

Paní Majdánková přišla z Rumunska v roce 1948. Nejdříve bydlela na Loučné, později se spolu s manželem a dětmi, přestěhovala do Jindřichovic. Každou neděli chodila do kostela spolu s dětmi. Byla to pro ni každou neděli taková radostná pouť na Rotavu, kam chodila spolu s dalšími věřícími z Jindřichovic. Život s Bohem a společenství v církvi pro ni bylo radostnou skutečností. V Rumunsku byla velká bída, ale lidé přes všechno to špatné k sobě měli blízko. V Jindřichovicích našla po příchodu z Rumunska druhý domov. Obklopovala se dětmi, které jí dávaly sílu zvládat mnohdy těžké a složité životní situace. Pracovala na místním statku, kde v té době byli velmi nízké platy. Po příchodu pátera Buczka do Jindřichovic chodila často na faru, kde bydlel páter spolu se svojí sestrou. Na faře si povídali, ale mohli se také společně modlit, nebo poslouchali zasvěcené povídání pátera Buczka o přírodě. Náboženství se začalo v Jindřichovicích vyučovat až po roce 1950. Jako na nejkrásnější okamžiky

církevního života vzpomíná paní Majdáková na každoroční oslavu Velikonoc. Pravidelně při nich chodila hlídat Ježíšův hrob. Lidé se vždy střídali při hlídání a celou noc se modlili. Sama neuměla číst ani psát, to byla jedna z věcí, kterou začali v Jindřichovicích vyučovat kněží. Všechny církevní slavnosti se zúčastňoval velký počet lidí a docházeli sem také lidé z blízkého okolí.

Eliška Hronová

Paní Hronová přišla spolu s manželem a dvěma dcerami na Rotavu. K Jindřichovicím si vytvořila vztah velmi záhy, protože do Rotavského kostela chodila velmi početná skupina lidí z Jindřichovic. Manžel pracoval jako kantýnský v jáchymovských dolech, protože již nemohl pracovat jako hoteliér. Na Rotavu přišli z Františkových Lázní. Po určité době, když se na Rotavě zabydleli a začala navštěvovat kostel, kde se mše sv. konala jednou za 14 dní a dojížděli na Rotavu kněz a varhanice z Kraslic. Varhanice, kterou byla paní Kohoutová, se dozvěděla, že paní Eliška hraje na varhany a nabídla jí, zda by nechtěla hrát na varhany v kostele a občas ji zastoupit. Když projevila souhlas, začala postupem doby hrát v kostele na Rotavě, a po delším čase také v Jindřichovicích. Zprvu dojížděl na Rotavu Pater Faix z Kraslic, kterého později nahradil Pater Sokol ze Stříbrné. V Jindřichovicích nastoupil do služby místo zaskakujícího Patera Faixe doktor Buczko. Do kostela na Rotavu chodila, kromě početné skupiny reemigrantů z Jindřichovi, pouze malá skupinka věřících německé národnosti. Náboženský život byl ve svých počátcích velmi špatný a nepomáhalo tomu ani konání mše svaté pouze jednou za 14 dní. Německá menšina, která zde zůstala, měla velký strach z nového režimu a bylo jim zakázáno mluvit rodnou řečí. Většina nově příchozích přišla ze zahraničí nebo z vnitrozemí. Mnoho lidí zde vytvořilo smíšené manželství. Náboženství se nevyučovalo vůbec.

Jarmila Wolfová

Právě paní Wolfová byla jednou z těch, která žila ve smíšeném manželství.

V roce 1939, kdy byl u moci Hitler, se přestěhovali do pohraničí z Frýdku Místku. Po válce se provdala za Čecha a zůstala v pohraničí. Odsun jí minul právě díky tomuto sňatku. Po roce 1945 přišla do Jindřichovic a na Rotavu revoluční garda, která působila mnoha původním obyvatelům nemalé potíže. Rabovaly domy a brali vše, co se dalo odnést. Někteří obyvatelé se díky jejich působení rozhodli odejít a vrátit se do vnitrozemí. Po roce 1948 zde začal více růst jak církevní, tak i společenský život. Přestože byla katolicky vychována, do kostela chodila pouze občas a teprve postupem let se sama začala sbližovat s církví a věřícími. Velmi dobře si pamatuje na pátera Sokola, který převzal kostel na Rotavě po páteru Faixovi. Měl velkou snahu dát všechny lidi dohromady a objížděl věřící pravidelně na motorce. Jeho velkou zásluhou bylo, že se znovu začalo vyučovat náboženství, ale tak jak to v mnoha případech bylo, kdy se začne rodit něco dobrého stává, zemřel velmi mladý, ve věku 37 let a jeho práce zůstala nedokončena.

Ondřej Račák

Přišel do Jindřichovic z východního Rumunska v roce 1947. Po příjezdu začal pracovat na statku, který se dříve jmenoval Horní pastevecké družstvo jako zemědělec. Ze začátku musel jezdit traktorem i přesto, že neměl řidičské oprávnění. Nebylo to ani v tuto dobu třeba, protože nebylo odborníků. Původně měl jít na Slovensko, ale jelikož zde nebylo pracovních sil, musel jet do Jindřichovic. Do Jindřichovic přijeli i lidé ze Slovenska, nejprve jako brigádníci a později jako stálí zaměstnanci statku. Většina obyvatel, kteří sem přišli, pracovali buď na statku nebo ve sklárně v Oloví. V Jindřichovicích po roce 1947 stály ještě všechny domy a v provozu byly i některé živnosti jako například textil, železářny, potraviny. Byla zde i lékárna a pivovar, které v té době již nebyly v provozu. Lékárna se později přestěhovala do Rotavy. Pivovar byl zavřen, protože když Němci odešli nebylo odborníků. Dlouho fungoval kovář, protože bylo třeba kovat statkové koně. Dále zde fungovaly dílny, které patřily k statku. Pan Račák byl nábožensky založen jako téměř všichni reemigranti, kteří přišli z Rumunska. Po

roce 1947 začal již náboženský život fungovat. Jelikož reegremiganti z Rumunska chodili do kostela v Rotavě, pokud to bylo možné, kde kostel fungoval jednou za 14 dní, jezdil kraslický farář Jaroslav Feix do Jindřichovic. Dosídlenci z Rumunska chodili do Rotavy pěšky nebo jezdili povozem s koňmi. Byli tak zvyklí z Rumunska, kde to bylo běžné. Náboženský život patřil k všednímu životu. Po dosazení pátera Buczka chodili rumunští dosídlenci pravidelně na mši svatou každou neděli a nezapomínali na církevní svátky. Život byl v obci veselý. Lidé se po práci chodili bavit. Konaly se zábavy a to nejen v Jindřichovicích, ale i v okolních vesnicích. Na tuto dobu pan Račák rád vzpomíná.

Herta Račáková

Herta Račáková se narodila v Hájích u Jindřichovic. Obecnou školu též navštěvovala v Hájích u Jindřichovic již od roku 1939. Chodila též na náboženství, každý čtvrtek byla jedna hodina náboženství. Náboženství vyučoval farář Josef Weis, který pravidelně docházel z Jindřichovic pěšky za každého počasí. Háje spadaly pod farnost Jindřichovice. V Hájích za války byly dva obchody, škola a obecní úřad. Jediné, co háje za války neměly, byly elektrina, kterou si údajně nepřáli místní sedláci. Kabely by jim prý poškodily pole.

Na mši svatou chodili lidé z Hájů do Jindřichovic, do kostela svatého Martina. Kostel byl během války plný. Konaly se zde též křtiny a svatby. Během války se chodilo procesí na Chlum sv. Máří, které bylo a stále je významným poutním místem. Chodilo se přes Hřebeny na Chlum. Sebou se nesla socha panny Marie a stále se opakovaly prosící modlitby. Zpívaly se též písně k panně Marii. Na Chlumu svaté Máří se přenocovalo v místním hostinci a na druhý den se šlo domů. Tohoto procesí se neúčastnil jindřichovický kněz Josef Weis, ale kaplan. Jeden věřící z Hájů vždy toto procesí naplánoval a zorganizoval, co se týkalo ubytování a stravy.

Když skončila válka bylo Hertě Račákové 12 let. Koncem války a těsně po válce byla velká bída, lidé shromažďovali co mohli. K jídlu nebylo skoro nic. Pamatovala si, že Němci se báli a nevěděli co s nimi bude. Šířily se různé zvěsti o

tom, že přijdou Rusové a všechny je zabijí. To byly samozřejmě fámy, které se nezakládaly na pravdě. Válka byly u konce a moci se ujali komisaři. Některé Němce odvezli na nějaký čas do pracovního tábora, který byl zřízen v Rotavě. Němci, kteří byli odvedeni se po čase zase vrátili. Po válce přestaly platit peníze, byly jen potravinové lístky za které si lidé již mohli nakoupit.

Němci museli nosit bílé pásky a antifašisté červené. Pokud je neměli, dostali od komisařů pokutu.

V roce 1946 začalo vysídlování německých občanů. Každý měsíc jel do Kraslic s určitý počet obyvatel na jeden vlakový transport. Sebou si lidé mohli vzít zavazadlo s 50 kg. V Hájích si údajně mohli vzít sebou i 70 kg, což bylo výjimečné. Herta Račáková musela odejít po roce 1947 do odsunu. Celá její rodina musela být sbalená během tří dnů. Nákladním autem byly odvezeni vždy tři rodiny. Sběrný tábor byl v Kraslicích na nádraží, kam byli sváženi Němci s celého okolí. Herta Račáková byla s celou její rodinou odsunuta do Mostu, kde měli pracovat v cihlárně. Nikdo s rodiny neuměl česky, proto měli v Mostě velké problémy. V prodejně jim nechtěli nic prodat, dokud si nezjistili jak se to řekne správně česky. V cihelně pracovali na směny. Práce to byla velmi těžká. Herta toužila odejít a vrátit se do Hájů odkud pocházela.

Jednou se dozvěděla, že je možnost se vrátit do Jindřichovic pod podmínkou, že zde bude pracovat v zemědělství, protože dobytek po Němcích musel někdo obhospodařovat a družstvo nemělo dostatek pracovních sil. Celá její rodina neváhala podala si žádost. Z cihelny jí nechtěl ale nikdo uvolnit. Vedení nechtělo ani slyšet, že by se měli vrátit. Jednoho dne utekla celá její rodina z Mostu a vrátila se do Hájů. Nejprve spali u svých známých, kteří směli zůstat. Nakonec jim byl přidělen dům v Hájích, protože jejich dům byl již zbourán. Po čase nastoupila Herta do zemědělství, kde pracovala celý svůj život.

Štěpánka Plaubová

V květnu roku 1947 jsme osídlovali pohraničí jako Volyňští Češi. Nejdříve jsme dojeli do Mostu. Z Mostu nás pak rozváželi po usedlostech. Přidělili nám

Mezihorskou. Do této vesnice jsme přivezli velmi krásné počasí. Léta byla velmi teplá, zato zimy byly velice těžké. Bylo zde hodně sněhu. Z Volyně přijelo dosídlit pohraničí celkem jedenáct rodin, z toho se dvě rodiny odstěhovaly do Skalné u Chebu., jedna rodina do Hradecké a jedna rodina do Svatavy. S nimi udržujeme stále přátelské styky, slavily jsme společně svátky, narozeniny a Vánoce, Velikonoce. Společně jsme spolu chodily do kostela v Jindřichovicích.

V Mezihorské bydlely také čtyři německé a dvě české rodiny. Když jsme přijeli do Čech vše bylo na lístky. Rodiče nemohli dostat hrnce, povlečení, mýdlo. Všeho bylo v té době po válce málo. Přídělový systém se týkal i jídla. Každé rodině přidělili dva domy s několika hektarovými poli a loukami, které pak rodiny musely obdělávat. V jednom domě bydleli na jedné polovině lidé a na druhé dobytek. Dům byl rozdělen chodbami. Ve druhém domě byla na jedné straně velká pec, ve které se pekl chléb a na druhé straně dobytek. Součástí domů byly také žentoury na obilí, které byly poháněny koňmi a později elektřinou. Rodinám také přidělili několik kusů krav, jalovic, ovcí, prasat a drůbeže. Z Volyně jsme si také přivezli krávu a několik ovcí. Z rodičů se tak stali rolníci. Hned začali hospodařit. Vyváželi hnůj, orali, seli, sázeli brambory, sekali a sušili seno. Pak přišli žně a začala těžká práce. Každý rok přišla komise, která zapisovala kusy dobytka, drůbeže a všeho, co se odevzdávalo na kontingenty. Každý den se odevzdávalo mléko a vejce. Jednou ročně kůže, maso, obilí a brambory. Seno bylo usušeno pro potřeby dobytka.

Soused neměl hnůj, tudíž se mu urodilo velmi málo, nemohl tak odevzdat kontingent a byl za to uvězněn. Každý rolník měl určenou výši plnění kontingentu a musel mít dva ručitele - svědky. Pokud nesplnil kontingent, museli to za něj ručitelé zaplatit. Naproti kapliče bydlel jeden rolník. Byl to Čech, který měl pole do velkého kopce. Na jaře koně neměli tolik síly, strhli se mu a on měl samé dluhy. Museli to za něj zaplatit ručitelé. Spláceli to dlouhá léta, to již pracovali jako cestáři. Když bylo venku špatné počasí, rodiče se stále modlili a plakali, aby se neurodilo málo obilí. Bylo to pro ně nejtěžší období v jejich životě. Byla to léta plná dřiny. Nejvíce práce bylo v létě.

Matka byla vyučená švadlena. Šila lidem pouze když bylo špatné počasí

nebo v zimě. Otec byl truhlářem, ale na Mezihorské byl rolníkem. Pracoval na poli, opravoval nářadí a stoje pro zemědělství. Děti chodily do smíšené školy. V Hradecké byla první až pátá třída. Děti na učení neměly mnoho času, protože musely pást dobytek a pomáhat na poli. Úkoly psaly po večerech, kdo úkol nepřinesl, byl ve škole potrestán ránou pravítkem přes ruku. Byla to taková bolest, že s toho ten dotyčný nemohl dva dny psát. Ve škole byly různá představení, například o Šípkové Růžence. Rodiče z nás měli velkou radost. V zimě, když napadlo hodně sněhu, tak se do školy nechodilo. Učitel jezdil na lyžích za dětmi do rodin a po večerech je učil českému jazyku. Od šesté třídy se chodilo do školy do Rotavy. Chodilo se pěšky přes les, potom dále se jelo autobusem. Doba to byla hezká, ale velmi těžká. Ve vesnici bydlela žena, která byla léčitelkou a kořenářkou. Pomáhala léčit celou vesnici. Byla velkou oporou nás všech. V obci Mezihorská byl Červený kříž, 4 hospody, z nichž pouze jedna byla v provozu. V roce 1950 začaly kopat jámu na elektřinu, kterou nám zavedli do domu. Rodiče to museli zaplatit, bylo to velmi drahé.

V té době měla kobyla hříbě. Rodiče s něho měli radost. Jednou kobyla běžela za hříbětem a spadla do jámy. Zlomila si obě nohy. Druhý kůň přišel také o nohu, byla to pro celou rodinu ohromná ztráta. Koně šli na jatka za směšný peníz. Rodiče museli koupit nové koně na dluh. Plakali a bědovali zoufalstvím. V té době jim vypomáhali všichni sousedé.

Zima byla trochu odpočinkem. Rodiče krmili dobytek, od studánek nosili vodu, slavili svátky a narozeniny a po večerech drali peří. Volyňští Češi byli velmi hodní lidé a velmi pohostinní. Kdo přišel, nikdy neodešel bez pohoštění a na cestu dostal výslužku. Vesnice Mezihorská byla jedna rodina. Doba to byla velmi těžká, samá dřina. Po roce 1950 zemědělství převzaly státní statky. Rodiče se pak odstěhovali do Jindřichovic.

Závěr

Ve své diplomové práci jsem chtěla přiblížit historii naší již vesnice, která se nachází v Krušných horách.

Chtěla jsem přiblížit církevní život, spojený často s tvrdou dřinou. Prolínání náboženství, které bylo dříve pro většinu prostých lidí jedinou útěchou a nadějí. Církevní svátky byly vždy důvodem k velké oslavě a účastnily je jich nejen lidé z města a šlechta, ale i lidé ze vzdálených osad. Procesí, které dřív patřilo neodmyslitelně k životu církve, lidem dávalo nadějí na zdraví a štěstí a dobrého živobytí. Spolky zajišťovaly lidem kulturní život, působily byť jen z části i v životě církevním. Kulturní a církevní život se spolu prolínali. Dále zde působilo mnoho kněží a kaplanů, na které se již dávno zapomnělo.

Po válce se náboženský život dost změnil. Ze začátku ho tvořili farníci, kteří přišli osidlovat pohraničí. Lidé, kteří přišli z Rumunska byli všichni silně nábožensky založeni. Jak tady církevní život pomalu upadal, v Rumunsku byl stále velmi důležitý. To potvrdili dosud žijící pamětníci.

Z Jindřichovic a okolních měst vznikly vesnice, které jsou dnes již převážně chatovými oblastmi nebo dokonce zanikly úplně. Většina domů byla zbořena. Zámek a majetek byl Nostitzům po válce zkonfiskován a na zámku se zřídil Státní archiv Sokolov se sídlem v Jindřichovicích. Zámecký mobiliář byl zničen. Podařilo se zachránit pouze pár kusů nábytku a zámecký oltář, který se nyní nachází v kostele sv.Martina v Jindřichovicích.

Památky, které se zde dochovaly v Jindřichovicích jsou kostel sv.Martina, památník z první světové války, mauzoleum a zámek, kdysi sídlo tak významného rodu Nostitzů.

Dnes na místech, kde kdysi žili lidé, najdeme jen základy domů. Se zánikem vesnic zanikl i farní život. Dnes v našich končinách už nechodí procesí a do kostela chodí už jen pár lidí. Jindřichovická farnost již neexistuje, patří již pod Kraslice spolu s okolními vesnicemi.

Lidé, kteří byli odsunuti a dosud ještě žijí se rádi vrací do našich končin, které jim dříve byli domovem.

Seznam použitých zdrojů

Literatura

FIALA, Z., HOSÁK, L., PAVEL, J., KOTEK, L. *Hrady zámky a tvrze v Čechách na Moravě a ve Slezsku, Západní Čechy*, Praha, 1985.

KOTĚŠOVEC, V. *Kraslická kronika*, Domažlice 2006.

KIRCHBERGER, J. *Die Stadt Heinrichsgrun*, Vídeň 1892.

JAN, L. *České církevní dějiny ve druhé polovině 20. století* CDK Brno.

BRANDL, H. *400 Jahrfeier der Stadt Heinrichsgrün 1537-1937*, 1937.

SEIBT, F. *Německo a Češi*, Praha 1996.

BRANDL, H. *Heimatkunde des bezirges Graslitz*, Kraslice, 1929 svazek 1.

SOMMER, J.G. *Königreich Böhmen*, Praha, 1845 svazek 5.

BOŘÍKOVÁ, J., BOŘÍK, O. *Mor na Karlovarsku*, Sokolov, 2010 ISBN 978-80-87194-15-7.

KORBESOVÁ, M. *Mausoleum Jindřichovice*, museum Cheb 1996.

PROKOP, V. *Kapitoly z dějin Sokolovska*. Okresní museum Sokolov.

SEITZ, J. *Heinrichsgrün*. Dettingen am Main: Kolb-Verlag, 1972.

VEBER, T. BAUMAN, P. *Metodická pomůcka ke zpracování závěrečných prací*,

JČU, Č. Budějovice, 2010

Slovník německo-český a česko-německý. ISBN 80-86002-74-8

NOSTITZOVÉ, Krajské museum Karlovarského kraje

Tisk

Graslitzer Nachrichten: Aschafenburg, Heimatverband Der Graslitzer, časopisy z let 1970-2009 (Sudecko-německý spolek) .

Sokolovsko, 2010.

Prameny vydané

CATALOGUS CLERI 1948

Prameny nevydané

Státní Okresní archiv Sokolov se sídlem v Jindřichovicích:

Archivní materiály: SOKA Sokolov, fond ONV Kraslice.

Farní kronika č.241, Jindřichovice.

Kronika obce Mezihorská, překlad, Rojík, P.

Školní kronika, Jindřichovice.

Diplomová práce, Klokočka Petr

Seznam zkratek a starých výrazů

Poplužní dvůr – historické označení pro panský dvůr

Joch – katastrální jitro, stará míra

Strych – stará česká míra plošného obsahu, objemová míra určena pro sypké látky

Fl- označení zlaté nebo stříbrné mince

SOKA Sokolov – Statní okresní archiv Sokolov se sídlem v Jindřichovicích

Abstrakt

BECHYŇOVÁ, M. *Náboženské dějiny Jindřichovic od jejich založení do poloviny dvacátého století*, České Budějovice 2013. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra církevních dějin a patristiky. Doc. ThDr. Rudolf Svoboda, Th.D.

Klíčová slova: náboženský život, Jindřichovice, farnost, dějiny

Práce se zabývá náboženskými dějinami Jindřichovic od jejich počátků do poloviny dvacátého století. Zachycuje významné události, které se za tu dobu staly. Od počátku založení farnosti do jejího úplného zániku. Vystihuje životy lidí, jejich osudy. Ukazuje za tvrdou dřinu obyvatel a nelehký úkol kněží, kteří se ve svém duchovním životě často setkávali nesnášenlivostí a neporozuměním. Vystihuje dva významné rody a jejich náboženské přesvědčení. Vystihuje život, který nastal po válce, díky svědectví dosud žijících obyvatel, kteří tuto dobu prožili a byli ochotni o tom podat svědectví. Zachycuje jednotlivá období dějin a církevní život.

Abstract

BECHYŇOVÁ, M. *The Parish History since the beginning until 1950*, České Budějovice 2013

Dissertation. The South Czech University in České Budějovice. Faculty of Theology, Department of Ecclesiastic History and the Patristic
Doc. Rudolf Svoboda Th.D.

Key words: Shlick, Nostitz, Parish, Lutherans, Catholics, Priests, Jindřichovice, Societies, POW camp, Church.

The work deals with the history of the parish since the beginning of the history, when Jindřichovice itself came into existence up to the year 1950. It collects significant events that occurred here during the time. From the start of the parish establishment until its total extinction. It gives a true picture of people's lives and their lots. It points out the hard drudgery of the population and to not easy task of the priests, who often met up with intolerance and incomprehension during their spiritual life. It points out two significant family lines and their religious belief. It shows the life after the war, thanks to the testimony of still living persons, that lived out that time and were willing to give testimony on it. It makes a record of particular periods of the history and the religious life.